

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra francouzského jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Francouzská neverbální komunikace
French nonverbal communication

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Jančík, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis – francouzský jazyk

Adéla Němečková

2022

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Francouzská neverbální komunikace potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4. 7. 2022

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu Mgr. Jirímu Jančíkovi, Ph. D. za velmi cenné rady, trpělivost, ochotu, věnovaný čas a odborné vedení, které mi poskytnul po dobu psaní mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat paní Marie France Sorlin, která mi byla nápomocná při konzultaci významů neverbálních prostředků a také k jejich názorné prezentaci. Byla pro mě cenným zdrojem informací.

ABSTRAKT

Tématem této bakalářské práce je francouzská neverbální komunikace. Jde o téma aktuální, neboť neverbální komunikace je součástí života každého člověka a v rámci každého jazyka existuje specifická řeč těla, která je velmi důležitá pro celkovou znalost daného jazyka. Cílem práce je doplnit to, co je obsaženo v již existujících učebnicích o to, co je v nich obecně opomíjeno, tedy o neverbální komunikaci francouzského jazyka a kultury. Ideálním výsledkem tohoto doplnění by mělo být, aby studenti rozuměli řeči těla stejně dobře jako ostatním jazykovým komunikačním prostředkům, protože momentálně jsou vzděláváni tak, aby v rámci jazykového společenství rodilých mluvčích francouzského jazyka nevybočovali, ovšem na neverbální komunikaci není brán zřetel. Teoretická část práce se zabývá jednotlivými prostředky neverbální komunikace, přičemž na jejím konci jsou uvedena typická francouzská gesta. Praktická část obsahuje několik návrhů na rozšíření učebnic. Jako inspirace pro vytvoření vlastních fiches pédagogiques byly použity již existující učebnice gramatiky a slovní zásoby.

KLÍČOVÁ SLOVA

Neverbální komunikace, gestika, mimika, proxemika, doplnění výuky

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with nonverbal communication of the French language and culture. This topic is relevant because it is a part of everyday life. In addition, each language has its own specific body language, which is fundamental in the overall knowledge of the language. The aim of this work is to establish a practical addition to existing textbooks with what is neglected in them – nonverbal communication of the French language and culture. For students, I would like to establish an equal understanding for non-verbal communication as for other language disciplines. Students are educated in a way so they do not deviate from the rules grammar or phonetics. Teachers should work with a language as a complex in which the body language is an integral part, and teach students not to stand out in this meaningful area. The first, theoretical, part of the work provides information about individual means of nonverbal communication. At the end of the theoretical part, clarification of typical French gestures is provided. The second, practical part contains several suggestions for the addition of nonverbal sections to the textbooks. Grammar and vocabulary textbooks served as inspiration for me to establish my own fiches pedagogiques.

KEYWORDS

Non-verbal communication, gestures, facial expressions, proxemics, supplementation of teaching

Obsah

ÚVOD	1
TEORETICKÁ ČÁST	3
1. ZÁKLADNÍ PRINCIPY	3
2. VERBÁLNÍ A NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE	7
3. DĚLENÍ NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE	9
3. 1 KINEZIKA.....	10
3. 1. 1 GESTIKA.....	12
3. 2 POSTURIKA.....	16
3. 3 PROXEMIKA.....	23
3. 4 HAPTIKA.....	27
3. 5 POHLEDY	30
3. 6 MIMIKA.....	34
3. 7 PŘÍZNAKOVOST A NEPŘÍZNAKOVOST NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE	40
4. UNIVERZÁLIA	42
4. 1 DVA KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY UNIVERZIÁLÍ.....	42
5. SEMIUNIVERZÁLNÍ GESTA	44
6. TYPICKÁ FRANCOUZSKÁ GESTA	49
PRAKTICKÁ ČÁST	60
1. NÁVRH DOPLNĚNÍ UČEBNIC	60
1.1 FICHE PÉDAGOGIQUE 1.....	61
1.2 FICHE PÉDAGOGIQUE 2.....	65
1.3 FICHE PÉDAGOGIQUE 3.....	71
1.4 FICHE PÉDAGOGIQUE 4.....	74
1.5 FICHE PÉDAGOGIQUE 5.....	81
1.6 FICHE PÉDAGOGIQUE 6.....	89
ZÁVĚR	97
SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	99

Úvod

Téma francouzská neverbální komunikace jsem si vybrala na základě velmi blízkého vztahu k francouzskému jazyku, kterému se věnuji již od základní školy. Z vlastní zkušenosti během svého více než desetiletého studia francouzského jazyka a na základě svého povědomí o francouzské neverbální komunikaci před napsáním této práce konstatuji, že je na ni ve školním vzdělávání kladen minimální důraz, i když je její znalost v celkové znalosti jazyka velmi důležitá. Toto zjištění bylo impulsem pro napsání bakalářské práce.

V ideálním případě by člověk vzdělaný ve francouzském jazyce měl perfektně ovládat gramatiku (neudělat chyby v užití času, v použití subjunctivu), fonetiku (správně vyslovovat nosovky, otevřené a zavřené samohlásky), syntax (správně napojovat vedlejší věty či infinitivní konstrukce), lexikologii (volit podle komunikační situace správný lexikální prostředek) apod. Neverbální komunikace, jako jedna z oblastí francouzského jazyka, se velmi podceňuje. Ta je ale nedílnou součástí všech kultur a jazyků, přičemž pro každý jazyk z nich má určité specifikum, něco pro něj jedinečného, i něco univerzálního. Stejně tak jako je v jazyce důležitá verbální složka, tak je důležitá i složka neverbální.

Cílem této bakalářské práce je návrh praktického doplnění toho, co je ve výuce francouzského jazyka v učebnicích opomíjeno – neverbální komunikace, ale zároveň o této problematice teoreticky pojednat. Záměrem není vytvoření nové učebnice neverbální komunikace, ale pouze navržení doplnění stávajících učebnic o její problematiku. Tato doplnění by studentům napomohla s naučením se a procvičením si některých prostředků neverbální komunikace ve francouzském jazyce. A to proto, aby studenti v prostředí jazykového společenství rodilých mluvčích nevyčnivali a nelišili se od nich v neverbální komunikaci, stejně jako se školský vzdělávací systém snaží o to, dosáhnout v rámci vzdělávacího procesu cizích jazyků obecně, aby nevyčnivali v té verbální.

Bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních částí, teoretické a praktické. První z nich se zabývá jednotlivými prostředky neverbální komunikace, je zde vymezení neverbální komunikace a její dělení na kineziku, gestiku, posturiku, proxemiku, haptiku, funkční pohledy a mimiku. Teoretická část je rozdělena celkem na šest kapitol, přičemž některé z nich jsou dále členěny na podkapitoly. Praktická část se věnuje návrhu doplnění učebnic francouzského jazyka, je zde přiloženo i několik takzvaných fiche pédagogique (pracovních

listů), které by podle mého názoru, bylo záhodno začlenit do již existujících učebnic. Význam neverbálních prostředků jsem systematicky konzultovala s rodilou mluvčí paní Marie France Sorlin, abych dané prostředky mohla popisovat v souladu s aktuálním francouzským jazykem.

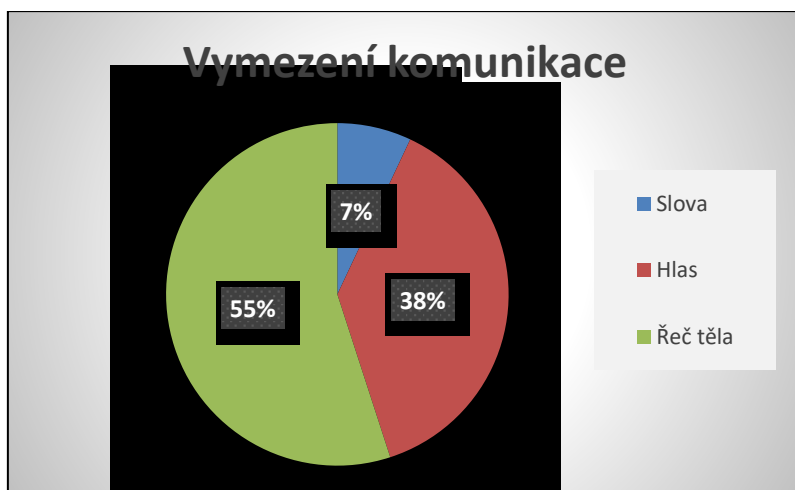
Výstupem práce jsou kromě syntézy výkladu k důležitosti neverbálních nástrojů v prostředcích jazyka i mnou vytvořené doplňující materiály k neverbálním prostředkům francouzského jazyka v podobě konkrétních pracovních listů, ve kterých bude zahrnuta teorie i několik typů cvičení na procvičování neverbální komunikace. Listy jsou zahrnuty do praktické části této bakalářské práce. Tyto listy nejsou uceleným doplněním, jde pouze o ukázky toho, jak by rozšíření současných učebnic mohlo vypadat.

Teoretická část

1. Základní principy

Každý člověk se někdy během života dostal do situace, kdy mu někdo například jemným a příjemným tónem odpověděl nebo pogrataloval, ale on instinktivně cítil, že to onen člověk myslel naopak, než to řekl. Zdrojem takových pocitů je takzvaná nekoherence, tedy rozpor mezi sdělením verbálním a neverbálním, která probíhají současně.

Neverbální komunikace je velmi důležitým druhem mezilidské komunikace. Tvoří dokonce 55 % sdělení našeho těla, pouhých 7 % informace pak předávají slova a 38 % zbarvení a modulace hlasu (Pease, Allan a Barbara, 2018) (obr. č. 1).

Obr. č. 1: Grafické vymezení komunikace (Pease, Allan a Barbara, 2018).

Jak uvedeno výše, neverbální komunikace je nejvýznamnějším nositelem informací a člověk takto komunikuje neustále. Tento druh sdělování nelze nikterak zamezit, na rozdíl od komunikace verbální, u níž stačí jednoduše přestat mluvit či psát.

Pokud se člověk nachází ve společnosti lidí, jako první z dálky sleduje, jakou chůzí druhá osoba kráčí, jaké má při chůzi držení těla, co dělá s horními končetinami, zda dělá klidné, či prudké pohyby atd. Každým pohybem těla dotyčná osoba něco sděluje, ačkoliv tak nemusí činit vědomě.

Existuje více tzv. proxemických zón (vzdáleností), které Edvard Hall (Křivohlavý, 1988) rozdělil na prostor intimní, vlastní osobní, společenský a veřejný. Blíže se tomuto tématu věnuje podkapitola 3. 3 Proxemika.

Pokud se osoba od jiné osoby nachází ve vzdálenosti větší než je 3,6 metru (obr. č. 2), lze pozorovat, jakou chůzí osoba kráčí, jaké má držení těla, co dělá s horními končetinami, nebo zda dělá prudké či klidné pohyby.

Obr. č. 2: Fotografie postavy ve vzdálenosti nad 3,6 metru.

Když se k člověku dotyčná osoba začne přibližovat (obr. č. 3), pohyby jejího těla lze rozpoznat mnohem lépe, čímž se neverbální sdělení emisora informačně zvětšuje. Další, co můžeme v této vzdálenosti sledovat jsou výrazy v obličeji. I když nejsme s osobou v úplné blízkosti, můžeme rozpoznat, v jaké je náladě či rozpoložení, tedy zda je například šťastná, rozzlobená, nebo smutná. Dokonalejší identifikace emocí je možná ve vlastním osobním a intimním prostoru.

Obr. č. 3: Fotografie postavy ve vzdálenosti nad 1,25 metru.

Pokud se osoba dostane do vlastního osobního prostoru, tedy do vzdálenosti 46 až 120 centimetrů (obr č. 4), stále je možné pozorovat gesta horních končetin a možnosti identifikace mimiky se zdokonalí (Hartley, 2004, s. 45).

Obr. č. 4: Fotografie postavy nacházející se ve vlastním osobním prostoru.

Když se osoba vyskytne v intimním prostoru (vzdálenost do 46 centimetrů) (obr. č. 5), identifikace mimiky je více než perfektní – lze tedy určit velmi přesně emoce a pocity dané osoby. Mimika však není jedinou neverbální komunikací, kterou lze z této vzdálenosti velmi dobře sledovat, také je tu vizika (pohledy). Poznáme tedy nejen, zda je člověk smutný, šťastný, ale také, zda nám lže (Hartley, 2004, s. 45).

Obr. č. 5: Fotografie postavy nacházející se v intimním prostoru.

2. Verbální a neverbální komunikace

Při osobní komunikaci s druhou osobou se mísí verbální a neverbální sdělení takovým způsobem, aby co nejlépe vyjádřily lidské myšlenky, a to vědomé i nevědomé. Člověk nemůže neverbálně nekomunikovat, vždy musí zaujmout nějaký postoj, zvolit mimiku, umístit se do určité vzdálenosti, použít libovolná gesta, čímž vyjadřuje konkrétní informace.

Při mluvení se lidé usmívají, mračí nebo gestikulují a tato kombinace verbálních a neverbálních prostředků dohromady tvoří ucelený systém mezilidské komunikace a dokonale ukazuje jejich myšlenky navenek. Knapp Hall (De Vito, 2008) definoval šest způsobů interakce verbálních a neverbálních sdělení. V první řadě neverbální vyjádření **zdůrazňují**. Je například možné při mluvení zvýšit hlas kvůli vyzdvižení důležitého, uhodit dlaní do tabule pro zdůraznění výkladu nebo druhému dlouze hledět do očí, když dotyčnému chcete naznačit, že je třeba říci něco důležitého. Dále pak neverbální sdělení **doplňují**, dodávají nuance, které při verbálním sdělení chybí. Při vyprávění historky se může vypravěč i jeho posluchač usmívat, mračit nebo třeba vrtět hlavou v případě nesouhlasu. Neverbální sdělení také **popírají**.

Verbální projevy mohou být úmyslně popírány neverbálními signály, například zkříženými prsty či překřížením nohou, v případě lhaní. Neverbální sdělení **regulují a řídí**. Pohyby těla při mluveném projevu mohou sloužit k řízení a k toku verbálního sdělení, například pokud člověk gestem ruky naznačí směr, kam má osoba jít, či poklepáním prstem na čelo neverbálně někoho označí za hlupáka. Neverbální sdělení rovněž **opakují**. Verbální sdělení lze neverbálně přeformulovat – kupříkladu otázku „Je to v pořádku?“ doprovodit zdvižením obočí. V neposlední řadě neverbální sdělení **nahrazují**, tedy mohou nahradit komunikaci verbální. Například signál „OK“ sevřením pěsti a zdvižením palce nebo pokývnutí hlavou (DeVito, 2008, s. 152 – 153).

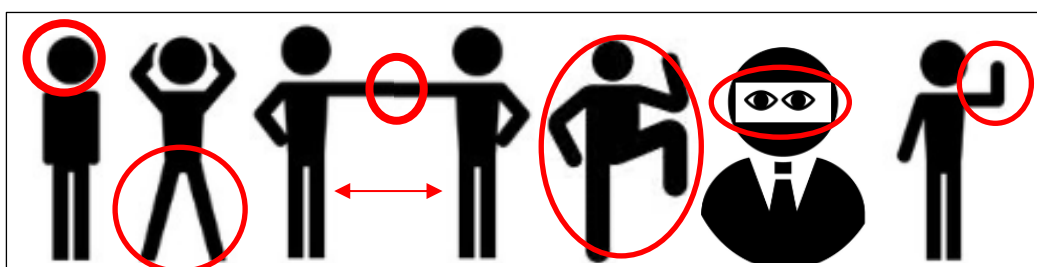
Verbální komunikace je tedy dorozumívání se slovy a neverbální je sdělování informací jinými prostředky než slovy. Stejně jako u verbální komunikace je potřeba i u té neverbální pracovat s jejími řetězeními a popisem pomocí základních i odvozených jednotek, je však třeba pracovat i s jinými jednotkami popisu jazyka. Signály neverbální komunikace nelze chápat jako lineární řetězce materializované v podobě grafému či

morfému, ale je nutné vnímat všechny postoje a pohyby těla. Dešifrování signálů lidského těla se učíme kontextovým a situačním pozorováním lidí v různých situacích a také analýzou svého vlastního komunikačního chování.

Lidské prostorové chování je velmi složité a strukturované. Při jeho dekodování je třeba sledovat, tak jako při posuzování alovariant jednotlivých jednotek verbální komunikace, několik faktorů – sociální kontext (tzn. mezilidské situace, ve kterých čteme neverbální komunikaci), kulturní kontext, stupeň formálnosti, typ vztahu mezi lidmi (hierarchický, nebo rovný, tzn. odlišné chování lidí z různých pozic společenského žebříčku), komunikační záměr, či souhru všech těchto faktorů. Například mimický výraz může změnit význam gesta, což může i kulturní kontext, protože stejné gesto může v jiném jazyce mít zcela jiný význam anebo se nemusí vyskytovat vůbec (Klein, 1998, s. 6).

3. Dělení neverbální komunikace

Neverbální komunikace je u lidí velmi rozmanitá a bohatá a neverbální projev každého člověka je v něčem typický a charakteristický (Dohalská, 1985, s. 107), a jak již bylo řečeno výše, není možné, aby se člověk neverbálně nějak neprojevoval. Neexistuje totiž žádný neutrální, nepříznačkový postoj, vzdálenost, pohled, gesto či mimika. Obecně se dělí na sféry: kinezika (pohyby), mimika (výrazy obličeje), gestika (gesta), posturika (postoje těla), proxemika (vzdálenost mezi lidmi), haptika (doteky) a vizika (pohledy) a všechny jsou schématicky zobrazeny na následujícím obrázku (obr. č. 6).

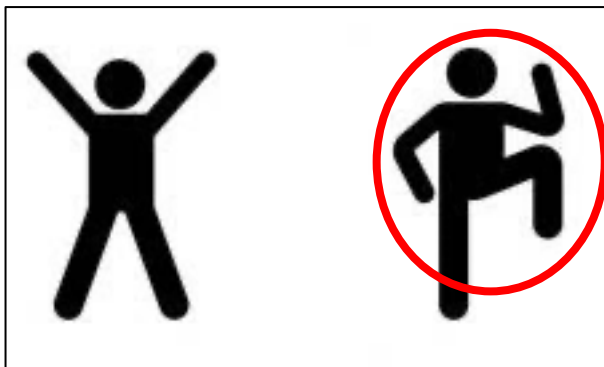

Obr. č. 6: Schéma všech prostředků neverbální komunikace¹

Následujících sedm podkapitol se zabývají charakteristikou jednotlivých prostředků neverbální komunikace, osmá pak vysvětluje, jak je důležité řeč těla užívat v souladu s jazykem, v němž se člověk vyjadřuje verbálně, aby se nelišil od rodilých mluvčích, kteří ji užívají automaticky a od malička jsou jí vystaveni v jazykové lázni svého rodného jazyka.

¹Každá z dílčích podkapitol této bakalářské práce bude uvozena jedním z těchto schémat. Jsou to schémata upřesňující typ neverbálních prostředků, kterými se zabývá daná kapitola. Bylo by vhodné je pro přehlednost použít i do učebnic (jejich doplnění), o kterých je řeč v praktické části bakalářské práce.

3. 1 Kinezika

Obr. č. 7: Schéma postavy v pohybu.

Kinezika je jedním z druhů neverbální komunikace a zahrnuje všechny druhy pohybů. Ovšem pohyby určitých částí těla mají svá speciální označení: prvním poddruhem kineziky je chironomie, která se zabývá pohyby rukou (z řec. cheir = ruka). Dalším poddruhem kineziky je gestika, která se zabývá gesty, a to prováděnými rukama, nohama či hlavou a některá z nich mohou být, a většinou jsou, doprovázeny zvuky či slovy.

Podobně jako jazykověda při popisu verbálních složek komunikace pracuje se základními i odvozenými jednotkami pro jednotlivé roviny a plány jazykového popisu – fonetika pracuje se základními jednotkami fonémy, morfologie s morfémými atp., pracuje kinezika se základními jednotkami kiny (Křivohlavý, 1988, s. 66).

Kinezika rozlišuje dva druhy pohybů – pravé (neboli autentické) a nepravé (tzv. parakinetické jevy). U druhých zmíněných jde o neverbální signály, které určují, jak mají být autentické pohyby interpretovány. Toto rozlišení vychází z poznatku, že tentýž pohyb může nabývat v různých situacích odlišných významů, a naopak, že identický obsah může být sdělen různými druhy pohybů (Křivohlavý, 1988, s. 66–67).

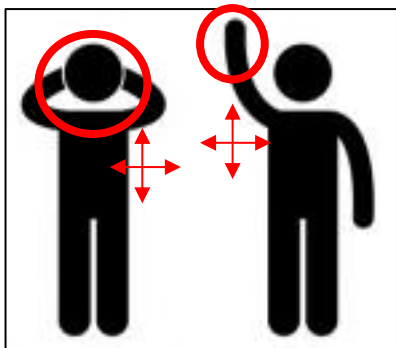
Jaro Křivohlavý dále ve své publikaci zmiňuje, že Paul Ekman a Wallace Friesen (Křivohlavý, 1988) zjistili, že četnost různých druhů pohybů u různých pozorovaných subjektech je odlišná. Je tedy možno různé osoby od sebe odlišit podle odlišných obrazů jejich pohybů. Zároveň má vliv na pohyby člověka také jeho momentální psychické rozpoložení a fyzická kondice. Lze tedy určit celkovou změnu stavu podle pohybů daného

jedinice (Křivohlavý, 1988, s. 67). Nemocný člověk se pohybuje pomaleji a klidněji, zatímco zdravý člověk má rychlé a dynamické pohyby.

Podle Jara Křivohlavého je možné různé osoby od sebe odlišit na základě jejich pohybů, což znamená, že ne všichni lidé mají stejné pohyby (Křivohlavý, 1988). Tuto myšlenku ve svém díle popisuje i Květuše Lepilová (Lepilová, 2001). Pohyby těla nejsou univerzální po celém světě, je sledována tedy národností odlišnost. Jako příklad je uvedeno pohození vlasů. U Evropanek se gesto provádí bez pozastavení se nad ním, ale nesmí ho provést ženy v arabských zemích. Další, čím se pohyby lidí od sebe liší, je druh temperamentu. Například sangvinik nebo choleric mají živější a výraznější pohyby a během afektu konají prudší pohyby (Lepilová, 2001, s. 63).

Jak uvedeno výše, kinezika se zabývá všemi druhy pohybů. Lze sledovat konkrétní pohyby rukou, nohou, hlavou (konkrétní gesta). Detailněji se gestům věnuje následující kapitola 3.1.1. Gestika.

3. 1. 1 Gestika

Obr. č. 8: Schéma gestikulujících postav.

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, gesta² spadají pod kineziku. Základní a nejmenší jednotkou gestiky jsou gestémy (resp. cherémy) (Bordes, 2018). Každé gesto, které člověk provede, je realizováno jako soubor gestémů, jejichž komplex pak toto gesto tvoří.

Gesta jsou chápána jako pohyby, které mají výraznou sdělovací funkci a jsou doprovodem a doplňkem explicitních verbálních komunikačních prostředků, někdy je dokonce mohou zastoupit. Vyjádření gestem může být v rozporu s verbálním sdělením, může totiž autorizovat to, co slovo zakazuje (Bouhsira, 2018, s. 155). Primárně jsou za gesta považovány pohyby rukou a paží, ale lze za ně pokládat samozřejmě i pohyby jiných částí lidského těla. Jaro Křivohlavý ve svém díle uvádí, že podle Geroge Herberta Meada gesto jako sociálně komunikační prvek předchází zrodu jazyka téměř o jeden milion let. „Z historického hlediska jsou gesta starší formou lidské sociální komunikace než řeč.“ (Mead, Pigaet, Vygotskij, 1959).

I přes obrovský rozvoj verbální komunikace mezi lidmi hrají gesta v sociální komunikaci mimořádnou roli (Křivohlavý, 1988, s. 71). Jednotlivá gesta jsou realizována odlišným počtem gestémů, jsou doplněna o mimémy, vizémy či fonémy. Pro správnou realizaci daného gesta musí být provedeny všechny gestémy, které s daným gestem souvisí. Například gesto s významem „ne“ je realizováno gestémem opakovanou rotací hlavy doprava i doleva o 90°, prováděnou v horizontální rovině.

² Z latiny gesto znamená řečnický posunek, gesticulus znamená posuneček, tj. drobný řečnický pohyb.

Většina základních gest neverbální komunikace mezi lidmi má téměř po celém světě stejnou podobu. Kupříkladu přikývnutí hlavou, při kterém dochází k pohybu hlavy do prava a do leva po vertikální ose, téměř po celém světě znamená souhlas, potvrzení. Ovšem v Bulharsku je toto gesto chápáno jako projev nesouhlasu.

Je to vrozené gesto, protože ho užívají i hluchí a nevidomí lidé. Pohyb hlavou ze strany na stranu naopak naznačuje nesouhlas a tento význam se vyskytuje téměř všude (vyjma výše zmíněného Bulharska). Je to gesto, které se lidé učí již v raném dětství. „*Jestliže se dítě dosyta napije mateřského mléka, obrátí hlavičku do strany, a odmítne tak matčin pros. Nechce-li malé dítě jíst, obrací hlavu ze strany na stranu, aby učinilo přítrž rodičovským pokusům dostat mu lžičkou do úst další sousto. Dítě se tak rychle naučí, že otáčením hlavy ze strany na stranu může naznačit nesouhlas a odmítavý postoj.*“ (Pease, 2001, s. 11)

Gesta mají napříč světem stejnou funkci – zdůrazňují, zjemňují, posilují anebo upravují to, o čem se mluví (Gil, 1984, s. 42). Pokývnutí hlavou je s jeho významem chápáno téměř ve všech zemích. Ale jsou gesta, která mají opravdu ve všech kulturách stejný význam a těm se věnuje kapitola 4. Univerzália.

Ovšem složitěji realizovaná gesta - složená z většího počtu gestémů, doplněná o mimémy, vizémy či dokonce fonémy, se mohou v různých kulturách lišit, v jedné zemi může vyjadřovat něco, co v jiné zemi souvisí s naprosto odlišným gestem nebo se v ní žádný takový posunek nemusí vůbec vyskytovat. Gesta, užívaná ve více kulturách, ale s odlišným významem, jsou v této práci definována jako semiuniverzální gesta, o nichž detailněji pojedná 5. kapitola práce v části Semiuniverzální gesta. Naproti tomu má každý národ a jazyk svá specifická gesta, která jsou zcela unikátní a neopakují se v žádné jiné kultuře ani jazyku.

Francouzský národ je v gestikulaci velmi specifický a odlišný od jiných národů. Zde je zmíněno několik typických francouzských gest. Jedno z nejvíce užívaných gest ve Francii je gesto „*Comme ci comme ça*“ (v překladu značí „víceméně, jakž takž“). Je v jedné své podobě realizováno třemi obligatorními gestémy, a to umístění ruky před sebe, namíření dlaně směrem k zemi a otáčení dlaně kolem vodorovné osy na jednu i druhou stranu, druhá ruka je podél těla (obr. č. 9). Lze se však setkat ještě s jedním gestem totožného významu,

které je realizováno také třemi gesty. Těmi jsou umístění obou rukou před sebe, namíření dlaní směrem k zemi a střídavý pohyb rukou nahoru a dolů po svislé ose (obr. č. 10).

Obr. č. 9: Fotografie gesta „Comme ci comme ça“.

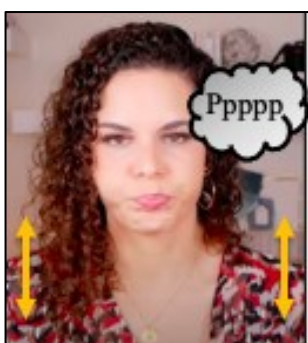
Obr. č. 10: Fotografie dalšího provedení gesta „Comme ci comme ça“.

Další gesto zařazované mezi typické pro francouzský národ je gesto „*Bon débarras*“ (v překladu: „už se mě to netýká/ tak to bychom měli/ tak to by bylo hotové“). Gesto je užíváno v kontextu, kdy se osoba něčeho zbaví a už se o to nemusí zajímat. (obr. č.11)

Obr. č. 11: Fotografie gesta „Bon débarras“.

Velmi často užívanou frází „*Já nevím*“, lze ve Francii neverbálně vyjádřit hned dvěma způsoby (obr. č. 12 a obr. č. 13). Gesto na obrázku č. 12 je hojně používané. Francouzsky by mohlo být popsáno jako „*plus familier*“ (méně rezervované). Gesto je ve svém celkovém provedení realizováno šesti gesty a fonémem, tj. paže nacházející se podél těla, nafouklé tváře, vyšpulené rty, ze kterých je vyfukován vzduch ven doplněn o bzučivý zvuk. Souběžně probíhá i pohyb ramen nahoru a dolů po jejich svislé ose maximálně však o deset centimetrů. Avšak i neutrálnějším gestem na obrázku č. 13 může být vyjádřeno „*Je ne sais pas*“ (v překladu: „nevím“). To je provedeno čtyřmi gesty: pokrčení obou paží v úhlu 30° od paží, které jsou u těla, paže jsou orientovány do strany, dlaně směřují vzhůru. V takové pozici dělají paže spolu s rameny pohyb nahoru a dolů po jejich vertikální ose maximálně o deset centimetrů.

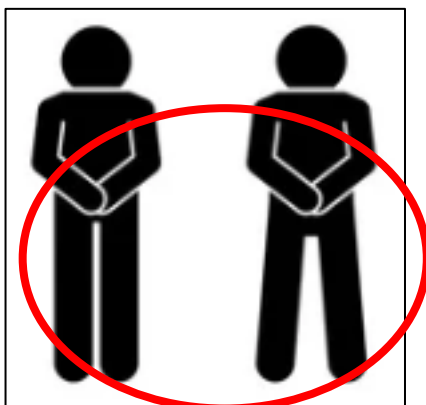
Obr. č. 12: Fotografie gesta „*Je ne sais pas*“.

Obr. č. 13: Fotografie dalšího provedení gesta „*Je ne sais pas*“.

Na další gesta spojená s francouzským národem je podrobněji zaměřena kapitola 6. Typická francouzská gesta, ve které je možné se seznámit s více gesty včetně jejich obligatorní realizace.

3. 2 Posturika

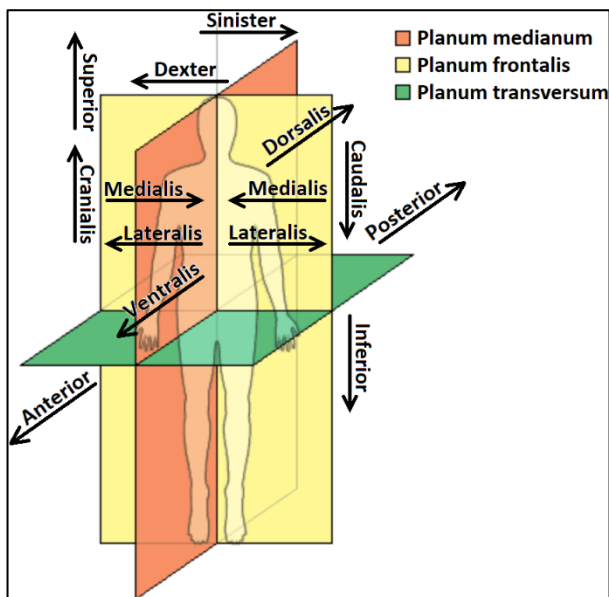

Obr. č. 14: Schéma postoje postav.

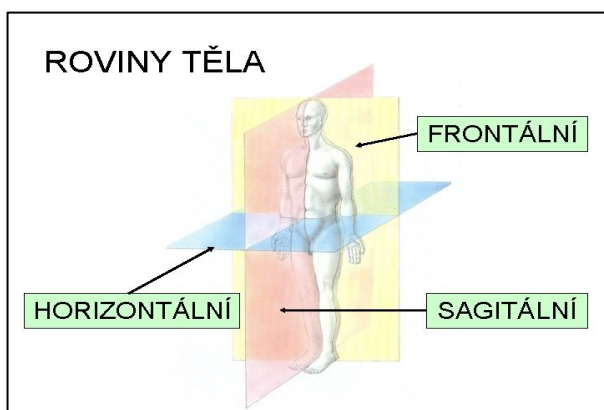
Přenosem informací polohou či držením těla se zabývá posturika (z franc. posture = držení těla, postava) (Lepilová, 2001, s. 62). Sdělovat informace, pocity a myšlenky může člověk celým svým tělem, a tedy to, jaký postoj v určité situaci více či méně vědomě zaujme, může o mnohém vypovídat. Když lidské tělo zaujme určitou polohu nohou, rukou, hlavy, anebo všech tělesných částí dohromady, dává tím například najevo již to, zda s námi onen člověk chce, či nechce komunikovat, nebo zda vůči nám zaujímá přátelské, nebo nepřátelské postoje (Křivohlavý, 1988, s. 43).

Podle Alberta Scheflena (Lepilová, 2001, s. 59) k vyjádření momentálního stavu a vztahu člověka ke komunikaci existuje dvacet základních poloh těla. V běžném životě jsou ale rozeznávány hlavní čtyři hlavní polohy – sezení, stání, ležení a klečení, přičemž každá z nich má pak několik podvariant (například strnulé sezení, sezení s rukama za zády, sezení s pokleslými rameny, stání s rukama v pase, stání s rukama překříženýma na hrudi, stání s rukama v kapsách, stání s rozkročenýma nohama, stání v pozoru, předklon či záklon atd (Lepilová, 2001, s. 59).

Pro popis postoje je třeba užití tříosé vztažné soustavy (obr. č. 15 a obr. č. 16), které mohou posloužit k definování jednotlivých jednotek postoje. Těmi jsou: **vzpřímenost těla** (vychýlenost dopředu, dozadu, do strany – záklon, předklon, úklon), **sbalenost těla** (sbalenost trupu, pouze rukou nebo nohou, do jaké roviny jsou končetiny sbaleny), **poloha paží a nohou** (v jaké rovině se ruce a nohy nachází), **otevřenost** (široký postoj – otevřenost rukou a nohou).

Obr. č. 15: Obrázek rovin – latinsky popsané vztažné soustavy

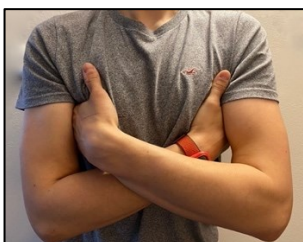

Obr. č. 16: Obrázek rovin – vztažné soustavy

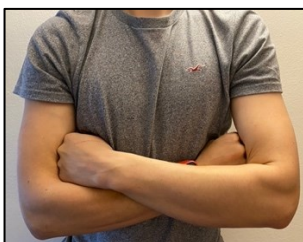
Lidské tělo vytváří celý komplex poloh s užitím ramen a paží, hlavy i nohou a každá z nich vyjadřuje něco jiného. Kupříkladu překřížené ruce na hrudi neverbálně sdělují „*Nech mě být!*“ (obr. č. 17), zvednuté palce u překřížených rukou však vyjadřují sebevědomí až aroganci (obr. č. 18), uzavřené dlaně překřížených rukou pak mohou značit nezáměr či odpor (obr. č. 19). Překřížené nohy i ruce signalizují napětí, nedůvěru či obavu (Lepilová, 2001, s. 63).

Obr. č. 17: Fotografie překřížených rukou s významem Nech mě být.

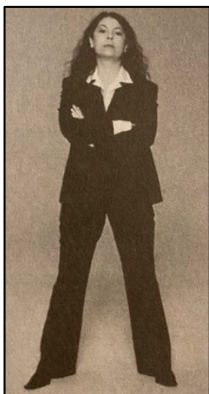
Obr. č. 18: Fotografie překřížených rukou s významem sebevědomosti a arogance.

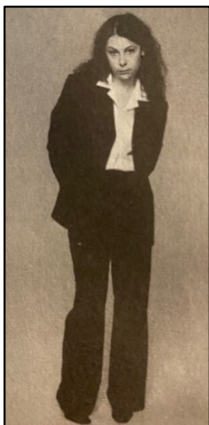
Obr. č. 19: Fotografie překřížených rukou značící nezájem či odpor.

Zkřížené ruce před hrudí jsou jedním z distinktivních rysů, které se podílí na celkovém postoji člověka. Jean-Claude Martin (2015) ve svém díle definuje čtyři lidské postoje: dominantní postoj, podrázený postoj, postoj sdílení a postoj odmítnutí. Tyto pozice lidského těla hovoří také o změně psychického stavu mysli (Martin, 2015, s. 163). Jak již bylo výše zmíněno, celkový postoj se skládá z několika distinktivních rysů, které komplexně vytváří danou pozici – ruce, nohy (jejich poloha, natočení, relativní umístění vůči ostatním částem, jejich otevřenost, zavřenost, směr a vzdálenost chodidel atd). První postoj, který je možné pozorovat, je ten dominantní: tělo je zakloněné, ruce překřížené na prsou, nohy jsou rozkročené a chodidla utváří písmeno V. Člověk se cítí, že má převahu nad druhým, a působí velmi arogantně (obr. č. 20). Při podrázeném postoji je tělo nakloněné, ramena míří směrem vzhůru, hlava se schovává mezi ně a nohy jsou natočené směrem dovnitř. Člověku se nestojí

moc dobře a celkově působí pokorně, jako by se potřeboval chránit (obr. č. 21) (Bruno, 2005, s. 27-29).

Obr. č. 20: Fotografie dominantního postoje.

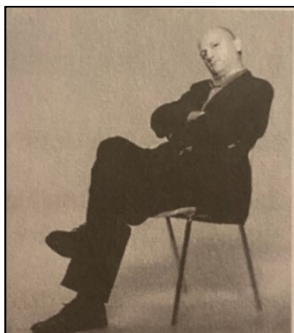

Obr. č. 21: Fotografie podřazeného postoje.

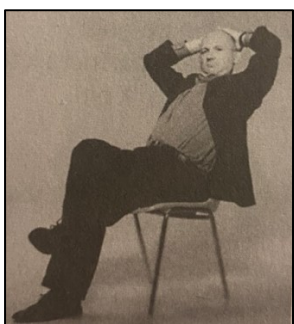
Ve stoje lidské tělo sděluje hodně informací, ale i vsedě toho dokáže mnoho říci. Všechny následující pozice těla jsou popisovány tak, že osoba sedí na židli. U pozice vsedě lze pozorovat několik aspektů – polohu rukou a polohu nohou, způsob usazení celého těla (od pohodlného sedu až po sezení na okraji židle apod).

Noha přes nohu se zkříženýma rukama na hrudi a hlava nakloněná na stranu značí, že osoba naslouchá kriticky anebo se z rozhovoru myšlenkami stáhla. Působí uzavřeně a budí dojem, že vyčkává (obr. č. 22). Pokud jsou paže požitkářsky založeny za hlavou a tělo je tzv. „rozvalené“ na židli a nohy jsou v pozici přes sebe, osoba se cítí velmi uvolněně, ale i dominantně. Tato pozice není vhodná při důležité schůzce (obr. č. 23). Jestliže osoba sedí vzpřímeně, má nohu přes nohu a ruce složené na kolenou (stehnech), působí otevřeně, umí

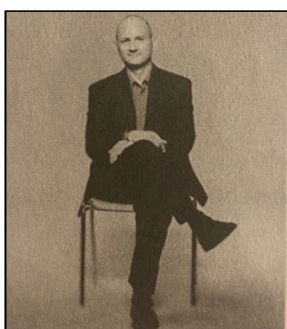
naslouchat a je připravena se přidat do rozhovoru (obr. č. 24) (Bruno, 2005, s. 31). To byly pozice v sedě, u kterých byly popsány polohy nohou i rukou. Následující odstavec hovoří pouze o polohách nohou při přirozené pozici vsedě a co tyto pozice vypovídají o osobnosti člověka.

Obr. č. 22: Fotografie vyčkávavé pozice vsedě.

Obr. č. 23: Fotografie požitkářské pozice vsedě.

Obr. č. 24: Fotografie naslouchajícího jedince v pozici vsedě.

Pokud má osoba kolena u sebe, chodidla od sebe a nastavila chodidla špičkami směrem k sobě, vypovídá taková pozice o velmi kreativním člověku. Navenek je osoba

velmi energická a šťastná, ale občas má tendenci vyhýbat se řešeím svých problémů a snaží se řešení přehazovat na druhé (obr. č. 25).

Má-li osoba při sezení kotníky blízko sebe a kolena od sebe jindy než při sezení doma, značí to velmi klidnou a laxní povahu. Na ostatní však tato pozice nohou může působit dost arogantně (obr. č. 26). Jestli osoba sedí často s nohama mírně ke straně, ale nohy jsou rovnoběžně vedle sebe (obr. č. 27), vypovídá to o osobě, že je velmi přístupná k lidem. Je tvrdohlavá a vytrvalá, nikdy se nevzdává svých cílů. U žen je tato pozice³ nohou chápána jako zájem o konverzaci či flirt (Dostálková, 2017).

Obr. č. 25: Obrázek pozice nohou – kolena u sebe, chodidla od sebe.

Obr. č. 26: Obrázek pozice nohou – kolena od sebe, chodidla u sebe.

³ Ženy příležitostně nějakým způsobem sedí jen proto, že mají sukni a vědí, že tak sedět musí, ale u mužů tato motivace odpadá, tudíž mohou být mužské pozice čitelnější než ženské.

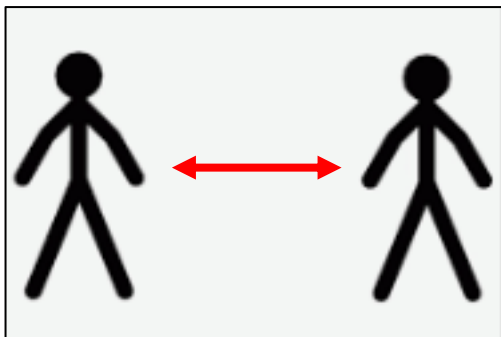

Obr. č. 27: Obrázek pozice nohou – kolena i kotníky u sebe

To byl malý výčet informací o pozicích obecně. Podle mé informantky paní Marie France Sorlin je o Francouzech všeobecně známo, že jsou hrdým národem. To lze pozorovat hned v několika oblastech; Francouzi neradi mluví jiným jazykem než svým rodným, jsou velmi pyšní na svoji zemi, a to ve všech ohledech. Když mluví o Francii, tak hovoří o zemi, již nic neschází – má moře, hory, lahodné jídlo i bohaté dějiny. Dokáží samozřejmě uznat, že je na jiné zemi něco zajímavého, ale vždy je podle nich Francie ta nejlepší země ze všech.

Jejich hrdé chování lze pozorovat také z jejich řeči těla. Francouz oproti Čechovi bude stát vzpřímeněji a sebevědoměji. Dle paní Marie France Sorlin je možné tento postoj ve francouzském jazyce vyjádřit frazémem „*Se poser comme un coq*“ (v doslovném překladu: „stát jako kohout“).

3. 3 Proxemika

Obr. č. 28: Schéma vzdálenosti mezi lidmi.

Nejen výrazy obličeje, ale i vzdáleností od druhé osoby, přiblížením se nebo oddálením, je druhé osobě něco sdělováno. Tímto jevem se zabývá druh neverbální komunikace zvaný proxemika, jehož název je odvozen od latinského slova proximus, tedy blízký (Lepilová, 1998, s. 56).

Vzdálenosti mezi lidmi, kteří spolu přicházejí do styku, lze měřit v metrech. Jejich vzdálenost je možné pozorovat horizontálně (např. po podlaze) nebo vertikálně (vzájemná výška osob) (Křivohlavý, 1988, s. 43).

Podle Edvarda Halla (Hartley, 2004, s. 40) si každý člověk definuje území, které považuje za své. Některým lidem poté dovolí do svého území vstoupit, ale jiným zase nikoli. Pokud je tento osobní prostor narušen někým, koho v něm daný člověk nechce, může u něj jeho přítomnost vyvolat pocity frustrace, nervozity a ohrožení. Způsob, jakým lidé nakládají se vzdáleností mezi nimi a jinou osobou, vypovídá o jejich pocitech k ní. Pokud je člověku někdo sympatický, zvolí přiblížení, a naopak pokud onu osobu nemá rád nebo mu je její přítomnost nepříjemná, odstoupí. Existuje více tzv. proxemických zón (vzdáleností), které Edvard Hall (Hartley, 2004, s. 40) rozdělil na prostor intimní, vlastní osobní, společenský a veřejný (obr. č. 29).

Intimní prostor je definován jako vzdálenost, ve které se mohou dvě osoby navzájem dotýkat. Tento prostor je vymezen od 15 do 45 centimetrů a mohou do něj vstoupit jen ty nejbližší osoby. Vlastní osobní prostor je chápán jako stav, kdy od sebe lidé stojí ve vzdálenosti natažených paží, přičemž tato vzdálenost je používána při společenských akcích

a všude tam, kde si lidé podávají ruce. Obvyklá vzdálenost mezi jedinci v rozpětí je od 46 do 120 centimetrů.

Společenský prostor je vymezen vzdáleností od 1,25 metru do 3,6 metru. Tato vzdálenost je pro člověka přirozená a využívá ji každodenně, ať už při jednání s kolegy v práci, při pohovorech nebo výměně názorů s jinými osobami. A v neposlední řadě také veřejný prostor, kdy je vzdálenost od ostatních osob nad 3,6 metru. Tento prostor je využíván při kontaktu s cizími lidmi, ale také například při přednáškách ve škole či různých akcích (Hartley, 2004, s. 44–45).

Každý člověk má tyto hranice nastaveny rozdílně, a to zejména v případě prostoru intimního a vlastního osobního. Tyto rozdíly mohou být i národně specifické, například Francouzi mají vzdálenosti proxemických zón kratší. Pokud se sejdou dva lidé a každý z nich má jinak nastavenou hranici intimní vzdálenosti, může se stát, že první z nich bude druhému neustále tuto hranici narušovat, aniž by to zamýšlel, protože pro něj půjde ještě o prostor osobní. Prvnímu se to nemusí zamlouvat, a tak bude pravděpodobně ustupovat, přičemž druhý se k němu bude naopak neustále přibližovat do původní vzdálenosti. Tomuto jevu se říká proxemický tanec (Křivohlavý, 1988, s. 50).

Obr. č. 29: Schéma vymezení proxemických zón, le langage silincieux de la distance entre les individus (Edvard Hall, 1966)

Kromě vzdálenosti horizontální je důležitá samozřejmě i vzdálenost vertikální. Do té se dostávají lidé, kteří se při vzájemné komunikaci nenacházejí ve stejné výšce. Tím je myšleno, že jeden je vyšší než druhý, jeden z nich stojí a druhý sedí anebo jeden z hovořících stojí na vyvýšeném místě (stupínek, schod apod.). Člověk, který se nachází „nad“ druhou

osobou, může mít pocit klidu a zároveň i pocit nadřazenosti. Naopak ten, který se nachází „pod“ druhou osobou, má spíše pocity nervozity a podřazenosti (Křivohlavý, 1988, s. 92).

Pozdravy představují pozorovatelný aspekt týkající se vzálenosti mezi lidmi. Existuje mnoho způsobů, jak se lze zdravít s druhým člověkem. Například ve veřejném prostoru (přes ulici), ve společenském prostoru (v kanceláři), ve vlastním osobním prostoru (podáním ruky) nebo v intimním prostoru (přátelským polibkem na tvář).

Francouzský pozdrav „*Bonjour*“ („Dobrý den“) je ve Francii doprovázen stiskem ruky. První podává ruku starší osoba osobě mladší, nadřízený podřízenému. Zvyk podávání ruky je francouzskému národu natolik vlastní, že i pokud mají vlhké ruce či poraněné dlaně, přistoupí k druhé osobě s omluvou „*Je ne vous serre pas la main parce que...*“ („Nepodávám Vám ruku, protože...“). Pokud se ovšem chtějí pozdravit i za těchto okolností, nastaví směrem k druhé osobě zápěstí, předloktí a v krajním případě i loket (Grand-Clément, 2000, s. 5).

Přesnou podobu tohoto pozdravu tedy stanoví, kromě jiných faktorů, také aktuální stav předložených ploch (vlhké, poraněné, špinavé apod.).

Typický pozdrav pro francouzský národ je polibek na tvář. Jde spíše než o opravdový polibek, o přiblížení tváří s náznakem polibku. Někteří lidé si při pozdravu dají dokonce i tři nebo čtyři polibky – tato skutečnost závisí na krajových zvyklostech. Důležité je první „bisu“ dát na pravou tvář, aby nedošlo ke střetu čel. Polibek je realizován gestémem našpulením rtů. První polibek je dáván na pravou tvář, proto je i tělo nasměřováno tímto směrem (obr. č. 30). Realizace polibku může být doplněna o obligatorní gestém, tj. zachycení ruky (nebo ramene) druhé osoby (obr. č. 31) (Grand-Clément, 2000, s. 6). Ovšem toto druhé provedení velmi úzce souvisí s haptikou, která je popsána v následující kapitole.

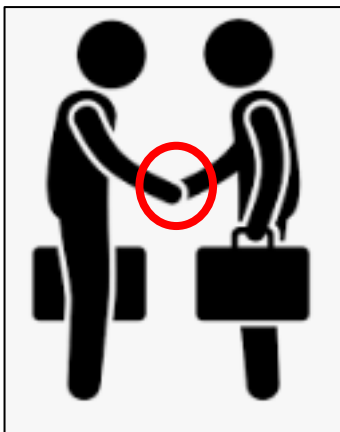
Obr. č. 30: Fotografie polibku.

Obr. č. 31: Fotografie polibku se zachycením ramene druhé osoby.

Ruka se nepodává prodavači, řidiči taxislužby, uvaděčce do kinosálu nebo číšníkovi v restauraci, ledaže by je člověk znal osobně. Polibky se dávají mezi přáteli a rodinnými příslušníky (Grand-Clément, 2000, s. 7).

3. 4 Haptika

Obr. č. 32: Schéma dotyků dvou postav.

Dotyková komunikace je snad tou nezákladnější a nejprimitivnější formou dorozumívání se mezi lidmi (De Vito, 2008, s. 67), má mnoho významů, a proto je někdy velmi těžko čitelná. Zabývá se jí haptika (z řec. slova haptēin = dotýkat se). Jedná se tedy o komunikaci dotykem (taktilní kontakt), při kterém dochází k podráždění pokožky a k stimulaci kožních receptorů (obr. č. 32).

Dotyk je vnímán hmatem, který je po zraku druhým nejcitlivějším smyslem člověka. Muži se projevují větší měrou dotyků, ale ženy jsou připraveny dotyky více přijímat jakožto projevy sociální interakce (Lepilová, 2001, s. 68). Na veřejnosti se spíše líbají ženy než muži, dětem jsou příjemnější dotyky od žen, než od mužů (Lepilová, 2001, s. 68). Ženy více uplatňují sebedotyky (make-up, účesy, kontrola oděvu), extroverti se rádi ostatních dotýkají a zároveň mají radost z dotyků druhých. U lidí, kteří naopak dotyky nevyhledávají, se projevuje úzkost. U opuštěných dětí se objevuje nesmírná touha po dotyku.

Stejně jako v proxemice jsou zóny, do kterých pronikají určití lidé, tak i haptika rozlišuje několik zón dotyku: intimní, osobní a sociální. Intimních zón se dotýkají pouze jedinci člověku nejbližší, osobních stále blízcí, ale lehce vzdálenější a sociální zónu využívají lidé na veřejnosti většinou prostřednictvím podání ruky. Nejčastější formou dotyku je objetí – funguje jako útěcha, uspokojení nebo jako pozdrav (Lepilová, 2001, s. 67) (názorné srovnání viz obr. č. 34-36).

Obr. č. 33: Fotografie dotyku osob v intimní zóně.

Obr. č. 34: Fotografie dotyku osob v osobní zóně.

Obr. č. 35: Fotografie podání ruky v sociální zóně.

Výzkumníci v oboru haptiky identifikovali hlavní významy dotyků, přičemž zde jsou uvedeny tři nejdůležitější. Dotyk může v člověku vyvolat **pozitivní emoce** jako podporu, citovou náklonnost, sexuální zájem či ocenění. Dále také vyjadřuje **hravost** ve smyslu náklonnosti nebo agresivity. Dotyky mohou také **ovlivňovat** chování, postoje či pocity druhého člověka. Pokud někdo chce přilákat pozornost jiného člověka, dotkne se ho, jako by mu naznačoval „já jsem tady“ nebo „podívej se tam“.

Rovněž lze rozlišit **rituální dotyky**, které jsou spjaty s pozdravy a loučením, nejběžnějším příkladem je podání ruky, objetí nebo položení rukou kolem ramen druhého. **Funkční dotyky** jsou prováděny za účelem určitého úkonu, například při pomoci někomu z auta či do schodů (De Vito, 2008, s. 168).

V kapitole týkající se haptiky je důležité znovu zmínit pozdravy. Nejen že jsou pozdravy sledovány z hlediska proxemiky, tak i haptiky. Jsou to přece dotyky jedné osoby s druhou. Jak je již zmíněno v předešlé kapitole, pro podání ruky při pozdravu, jsou schopni Francouzi udělat opravdu mnoho (Grand-Clément, 2000, s. 6). Češi by zajisté pro podání ruky nenacházeli tolik příležitostí jako Francouzi a výsledkem by bylo to, že by ruku nepodali vůbec.

Ze skutečností ve Francii (realizace podání ruky a dávání polibků) lze konstatovat, že jsou Francouzi národem, který se obecně dotýká více než národ český: *Les Françaises sont plus tactiles que les Tchèques*. Tento poznatek je podložen i konzultací s paní Marie France Sorlin, která žije v Čechách více než šest let a sleduje verbální i neverbální komunikaci Čechů neustále, a může ji tak porovnat s francouzskou neverbální komunikací bezprostředně.

3. 5 Pohledy

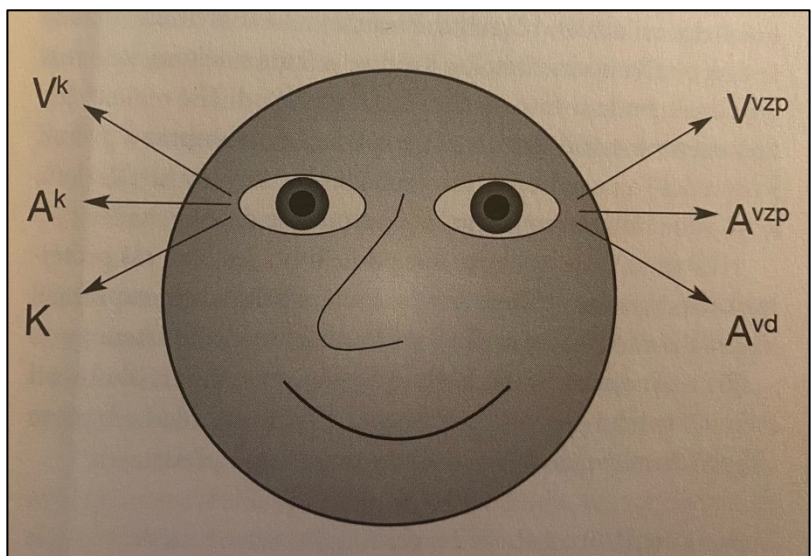
Obr. č. 36: Schéma pohledu.

I kdybychom byli tak výřeční jako Demosthenes či Cicero, přece jen by se tato naše dovednost nedala srovnat s tou, kterou vládou naše pohledy.“ Magnus (Křivohlavý, 1988, s. 75)

Oči jsou již déle než sto let předmětem studia mnoha fyziologů a sociologů. Fyziologové se zajímají o oči jako o velmi složitý smyslový orgán a psychologové jako o informační kanál s nesmírně jemnou rozlišovací schopností, ale to není předmětem této práce. Zde je zájem soustředěn na jinou roli očí, a to na jejich funkci při styku člověka s člověkem. Každý pohled je tvořen několika menšími jednotkami neboli vizémy (Pitermann, 2009), které jsou tedy základními jednotkami pohledu. Celkový pohled však není tvořen pouze jimi, podílí se na něm také mimémy. Primárně jde o to, co člověku oči říkají o osobnosti toho, na něhož se dívá, co jeho obraz vypovídá o jeho psychickém stavu, vlastnostech, a zvláště pak o jeho vztahu k němu (Křivohlavý, 1988, s. 75).

Pohledy jsou realizovány očima, o nichž se říká, že jsou oknem do duše. Mohou totiž prozradit, zda je člověk šťastný, smutný, nebo nám lže. Jedinec, jenž lže, může slovy obhajovat svoji pravdu, ale jeho oči mohou prozrazovat něco zcela olišného. Nezáleží na tom, kam přesně se člověk, který lže, dívá, ale že jeho oči mění směr pohledu. Někteří, když neříkají pravdu, se dívají směrem nahoru, jiní směrem doleva, což poukazuje na to, že mozek si tvoří nová fakta (Havener, 2011, s. 43). Někdy se také směr pohledu velmi rychle mění. Platit může ale i přesný opak, dlouhý a nepřírozeně upřený pohled bez mrkání s doširoka

otevřenýma očima také značí, že člověk něco předstírá. Lhář upřeně kouká do očí, aby toho, komu lže, zastrašil, anebo ho zmanipuloval předstíranou upřímností. Důležitou roli samozřejmě hraje, jestli osobu, se kterou člověk mluví, dobře zná, protože u cizince nemusí lhaní ihned poznat (Bruno, 2005, s. 33).

Obr. č. 37: Obrázek směrů pohledů očí.

Celkový pohled je složen z několika distinktivních rysů. Patří sem zapojení víček (jejich otevřenost), vypoulení očí, zapojení očních svalů a expresivních proměn tvarů obočí, mrkání, zapojení pohybu zornice a proměny směru pohledu. Ne všechny rysy ovšem něco neverbálně sdělují, dále jsou tedy blíže popsány ty, které dále něco neverbálně sdělují.

Obrázek č. 37 ukazuje významy různých směrů pohledu, pro jeho lepší pochopení zde následuje podrobnější popis, vysvětlení. Oči se pohybují směrem nahoru, když osoba myslí na obraz (V). Pokud myslí na obraz, který už někdy viděla (vzpomíná na něj a znovu ho vrací do paměti), dívá se doprava nahoru a pokud si ho nově tvoří, vymýšlí či konstruuje, oči míří doleva nahoru. Do strany oči směřují, když ona osoba vnímá tóny, zvuky nebo slova (A). Pokud to jsou zvuky, které už někdy předtím slyšela, oči směřují doprava do strany, a když myslí na zvuky, které si nově představuje (konstruuje), oči směřují doleva do strany.

⁴ vzp = vzpomíná, vd = vnitřní monolog, k = konstruování

Oči se pohybují dolů doleva, když dochází ke kinestetickém vjemu (K), tzn. při pocitech, emocích a hmatu. Při monologu směřují oči člověka, na kterého se dívá, z jejího pohledu doprava dolů, protože jde o jistý druh vnitřního dialogu. Samozřejmě toto schéma nemusí platit u každého jedince (Havener, 2011, s. 45, 46).

Úhel pootevření víček sehrává v neverbální komunikaci významnou roli. Dívá-li se člověk na určitou osobu, může se dívat s očima otevřenými dokořán (údiv, překvapení), nebo naopak s přivřenými (zaostření).

U obočí je důležité zmínit, že o člověku hodně vypovídá jeho tvar či pohyby. Obočí může být spuštěno dolů, ale také zdviženo nahoru a mezi těmito polohami existuje celá řada přechodových stavů. Při pohybu obočí dochází k deformaci kůže a ta dává obočí rozmanité tvary. Existuje i typologie obočí, ve které každý jeho tvar vypovídá o osobnosti člověka. Například pokud roste vzhůru, značí ambiciózního člověka (Křivohlavý, 1988, s. 79).

Z fyziologického hlediska víme, že velikost zornice je závislá na jasu světla ve chvíli pozorování. Pokud se člověk podívá do světla, jeho zornice se zmenší (viz. pupilární reflex), naopak pokud se dívá delší dobu do temného prostředí, zornice se rozšíří. Pro účel této práce je však důležité to, že zornice neverbálně něco sděluje, při stejném jasu se totiž průměr zornice mění v závislosti na emocionálním stavu jedince. To znamená, že zornice citově vzrušeného jedince mají velký průměr, naopak, pokud osoba někoho tzv. probodává očima, její zornice se podstatně zúží. Průměr lidské zornice tedy prozrazuje, jaký vztah má člověk k lidem, na které se dívá (Havener, 2011, s. 51).

Jak již bylo zmíněno výše, celistvý pohled člověka je složen z několika distinktivních rysů – vizémů a mimémů. Pokud se někdo zamračí, lze sledovat více mimémů tvořících právě onen zamračený pohled – obočí se posune směrem dolů, nad kořenem nosu se udělají svíslé vrásky, pokud se daná osoba zamračí hodně, je možno pozorovat i vrásky po stranách očí a mohou se přivřít víčka. Opačně pakliže se někdo podívá s údivem, obočí se zvedne, oči se otevrou dokořán a vrásky se vytvoří na čele.

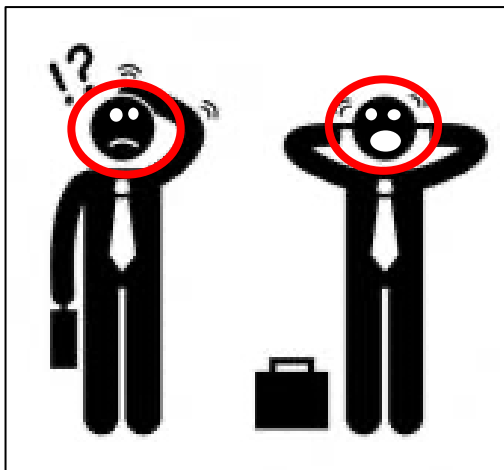
Velmi důležité u komunikace pomocí pohledů je udržování očního kontaktu s druhou osobou. Čím menší je oční kontakt, tím nejistěji se cítí příjemce zprávy, a tím je kratší vzájemný kontakt (Mikuláščík, 2003, s. 128). Oční kontakt má hned několik funkcí: osoba

jím sděluje, že má otevřený komunikační kanál a že je s druhou osobou připravena komunikovat, osoba naslouchá, poslouchá či vnímá druhou osobu.

Vzhledem k národnostním a kulturním odlišnostem objevujících se i u ostatních prostředků neverbální komunikace, tak také u udržování očního kontaktu se objevují jisté kulturní odlišnosti a specifika. Mohlo by dokonce dojít k porušení sociálních pravidel. Například Američané považují přímý oční kontakt za důkaz otevřenosti a poctivosti, Japonci se dívají druhému do očí jen nepříliš často a pohled trvá jen velmi krátkou dobu (DeVito, 2001, s. 132). U Francouzů je oční kontakt velmi důležitý při přit'ukávání skleničkami a také při podávání ruky. Při podání ruky je oční kontakt obdobně důležitý, jako samotné podání ruky, které je podrobněji popsáno v podkapitolách 3. 3 Proxemika a 3. 4 Haptika. Pokud by při podávání ruky nebo přit'ukávání ve Francii či Americe někdo oční kontakt neprovedl, byl by považovaný za nezdvořilého.

Expresivním pohledům, s nimiž souvisí zapojení mimických svalů, se věnuje následující kapitola 3.6 Mimika.

3. 6 Mimika

Obr. č. 38: Schéma mimiky postav.

Při setkání s dalším člověkem každý sleduje, co se tomu druhému děje v obličeji. Mimika může být ovládaná vědomě (cíleně se na druhou osobu zamračit či usmát), ale ve většině případů obličej sděluje něco, co si ani člověk neuvědomuje, že sděluje. Nevědomé projevy lidského těla nelze za žádných okolností ovlivnit.

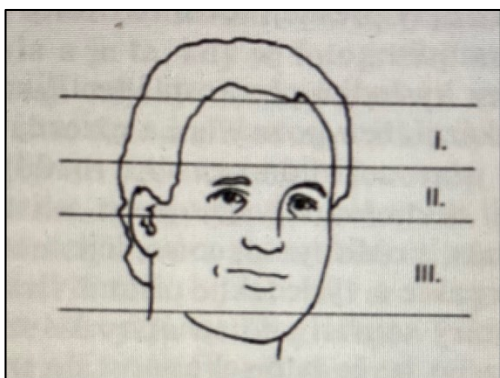
Na jiných lidech si lze všimnout různých věcí, zda mají zamračené čelo, zkrabacený nos, kam míří jejich pohled, jestli se usmívají nebo jestli mají červené líce, či jsou bledí. Člověk tedy sleduje nespočet distinktivních rysů a z každého výrazu může vyčíst jiné rozpoložení mysli (Bruno, 2005, s. 32).

Předchozí odstavec se zabývá mimikou, kterou je možné pozorovat v běžném životě, zde je prostor pro náhled na ni z hlediska řeči těla. Mimika je druh neverbální komunikace tvořený obličejovými svaly (tzv. mimickými svaly), její nejmenší, a tedy základní, jednotkou je mimém (Bouhsira, 2018). Jeden kompaktní mimický výraz je tvořen několika souběžně realizovanými mimémy.

Mimika vyjadřuje především momentální psychický stav jedince, ale také charakteristický emoční výraz. Podle Jara Křivohlavého (Křivohlavý, 1998, s. 30) má lidská tvář velice bohatý komunikační potenciál, je důležitým sdělovačem emocionálních stavů,

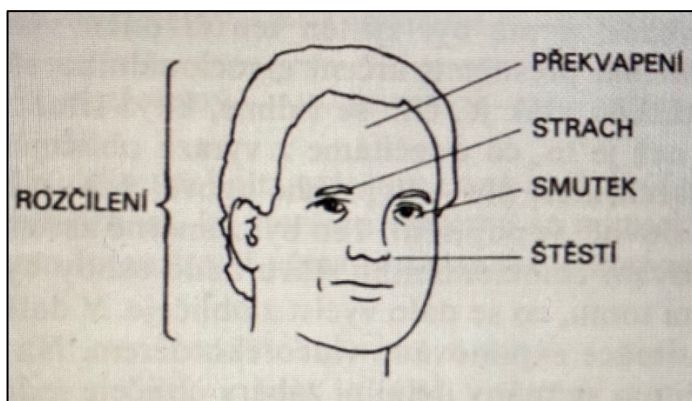
odráží vzájemné postoje lidí, kteří spolu jednají, poskytuje zpětnou vazbu v rozhovoru (Křivohlavý, 1988, s. 30).

Díky celoživotnímu výzkumu Paula Ekmana můžeme lépe rozlišovat určité emoční výrazy v obličejí, protože rozdělil obličej na tři části: oblast čela a obočí, oblast očí a víček a oblast dolní části obličejí, zahrnující tváře, nos a ústa (Křivohlavý, 1988, s. 40) (obr. č. 39). Tyto jednotlivé části se podílejí na realizaci jednotlivých emocí, která je podrobněji vysvětlena níže v této kapitole.

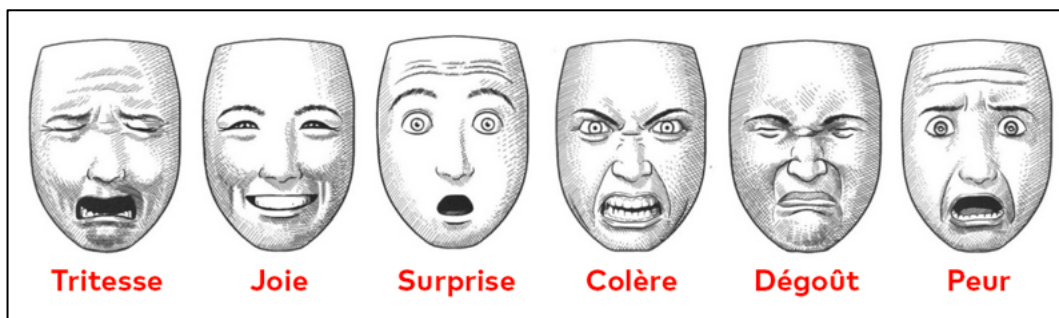
Obr. č. 39: Obrázek tří oblastí obličejí.

Podle Paula Ekmana se štěstí dá s velkou přesností (98 %) určit z dolní části obličejí, překvapení se dá rozpoznat z každé části obličejí, ale nejpřesněji (79 %) z oblasti čela a obočí. Smutek a strach se s velkou přesností (67 %) nejlépe určují z oblasti očí a víček (Křivohlavý, 1988, s. 41) (obr. č. 40) V následujícím odstavci jsou emoce podrobně popsány, včetně aspektů, s nimiž jejich vznik souvisí.

Obr. č. 40: Obrázek částí obličejí.

Emoce je reakce různé síly na nějakou událost. V 60. letech 20. století začal americký psycholog Paul Ekman pozorovat mimiku napříč kulturami a jazyky a díky výzkumu vymezil šest základních lidských emocí: radost, vztek, strach, smutek, překvapení a znechucení (Ekman) (obr. č. 41)

Obr. č. 41: Obrázek prototypů mimik základních lidských emocí.

Následující odstavec hovoří o emocích a jejich vzniku. Emoce **smutku** souvisí se ztrátou, zklamáním, pocitem bezmoci nebo také s nesplněným přáním. Vyznačuje se poklesem energie i motivace. **Radost** je spojena s uspokojením touhy, úspěchem. Je to stav pohody, který se projevuje veselostí a dobrou náladou. Zvyšuje naši energii, motivaci a sebevědomí. **Překvapení** je způsobeno událostí, která se stala náhle a nečekaně. Obvykle je tato emoce velmi krátká, buď odezní, anebo nastoupí další emoce. **Vztek** je ochranná reakce. Vyplývá z nějaké frustrace, pocitu nespravedlnosti, střetu s překážkou. **Znechucení** odpovídá odmítnutí, psychické nebo fyzické averzi vůči předmětu (jídlo) anebo člověku, který je námi vnímán jako škodlivý či odpudivý. **Strach** je emocí očekávání. Tato emoce je užitečná k tomu, že nás informuje o nebezpečí, potencionální nebo skutečné hrozbě – připravuje nás na útěk nebo k akci. Může být také spojena s obavami (Bélogey, 2017). Toto rozdělení slouží jako základní materiál pro rozvoj dalších, tzv. sekundárních emocí.

První sekundární emoce je splynutí, při kterém dojde k rychlému vystřídání jednoho emocionálního výrazu druhým. Změna v obličejí probíhá velmi rychle (za 1,5 až 1,8 sekundy). Další sekundární emocí je složení mimických projevů. Během takového výrazu jedna část obličejí vyjadřuje jiné emoce než druhá. Podobně třetí sekundární emoce, u které jedna polovina obličejí vyjadřuje jinou emoci než polovina druhá (Nelešovská, 2005, s. 48).

Každá emoce je navenek realizována souborem několika mimémů. Například k uskutečnění emoce strachu se zapojí několik mimických svalů. Ne vždy projevy strachu

vypadají stejně, ale obecně však lze říci, že emoce strachu jsou doprovázeny prostřednictvím mimémů otevřených úst a vypoulených očí (většinou reakce vyvolaná leknutím). Jednotlivé rysy (mimémy) samy o sobě říkají trošku něco jiného, ale když se zapojí všechny dohromady, vykonstruují právě onu emoci strachu. Takovým způsobem lze rozebrat i ostatní emoce. Za všechny je realizace ukázána na jedné konkrétní. Emoce překvapení je realizována čtyřmi mimémy, těmi jsou otevření úst do tvaru kružnice, vykulení očí, zvednutí obou obočí a zakrabacení čela.

Každá emoce disponuje několika podtypy. Jednotlivé podtypy mají v sobě vždy něco z té dané emoce, ale v něčem se budou lišit. Opět bude popisována emoce překvapení, která je subvariantou emocí. Emoce překvapení má velké množství podtypů: ébahi (ohromen), étonné (překvapený), enthousiaste (nadšený) apod. Jednotlivé podtypy jsou realizovány zapojením nepatrně odlišnými mimémy, ale hlavně také mimémy překvapení, které mají společné. Pro vysvětlení (platí i pro ostatní emoce) je třeba nahlížet do tabulky (obr. č. 42).

Joie	Colère	Peur	Tristesse	Surprise	Dégoût
Amoureux	Agacé	Angoissé	Abattu	Ébahi	Aigri
Content	Agité	Anxieux	Accablé	Émerveillé	Amer
Enchanté	Agressif	Crainitif	Affligé	Enthousiaste	Aversion
Enjoué	Contrarié	Effrayé	Blessé	Étonné	Blessé
Euphorique	Exaspéré	Inquiet	Chagriné	Impatient	Écoeuré
Excité	Froissé	Horrifié	Déçu	Secoué	Intimidé
Passionné	Furieux	Méfiant	Désespéré	Sidéré	Irritable
Réjoui	Hostile	Préoccupé	Désolé	Stupéfait	Mépris
Satisfait	Irrité	Terrifié	Navré	Troublé	Rejet

Obr. č. 42: Typy a podtypy emocí.

Pokud jsou emoce zdrojem energie, stanou se pro člověka podpurným a hnacím motorem. Mohou ale samozřejmě být i naopak brzdou, zablokují člověka a brání mu v jeho dalším jednání. Strach z nepovedeného úkolu nebo strach požádat o pomoc může zastavit posun vpřed, na druhou stranu úspěch v projektu podporuje nadšení, nutí člověka se

zlepšovat se a posouvat se dál. Být pozorný ke svým emocím a pocitům je velmi důležité, je možné tak lépe porozumět sobě, ale i druhému člověku (Bélogey, 2017).

Pojednání o emocích platí obecně napříč všemi kulturami. Jelikož je tato práce zaměřena především na neverbální komunikaci francouzského národa, tak nejen že lze najít specifika u ostatních prostředků, tak i u emocí. Nelze však říci, že francouzský národ jako celek má jednotné odlišnosti od jiných národů v emoční sféře. Informantka paní Marie France Sorlin shrnula zkušenost vlastní, celé rodiny a přátel tak, že je možné pozorovat i jisté rozdíly v rámci francouzského národa.

Pro popis rozdělila Francii na dvě části, tj. na sever a jih. Na severu Francie žijí lidé, kteří jsou „*plus réserve*“ (rezervovanější či odtažitější) et „*plus froid*“ (emocionálně chladnější). Své emoce navenek projevují méně a jsou méně expresivní. Co se týče lidí žijících na jihu Francie, ti jsou charakterizováni jako „*les gens de caractère méditerranée*“. Francouzi žijící na jihu jsou „*plus expressifs, plus tactiles et très chaleureux*“ (expresivnější, více se dotýkají a více vyjadřují city navenek). Ovšem oproti Čechům jsou Francouzi více emotivně zaměřeni a jsou také „*plus ouverts*“ (otevřenější), než Češi. Více emotivní a otevřenější povahu lze pozorovat na skutečnostech, že Francouzi se více scházejí se svými blízkými, pořádají společné večery plné vaření či hraní her a vůbec jsou otevření k pozvání i jim neznámým lidem, kteří by přišli společně s jejich známými.

Mimický výraz, kterému je věnován následující odstavec možná není ojedinělý a typický pouze pro Francouze, ale velmi často ho lze pozorovat v běžné konverzaci. Údiv, doplněný „*Tu es sérieux*“ („To myslíš vážně?“) nebo „*Wow, c'est vrai?*“ („Je to pravda?“) je realizovaný čtyřmi mimémy, těmi jsou zvednutí obočí, zkrabacení čela, vykulení očí a často pootevření úst (obr. č. 43) (Marie France Sorlin).

Obr. č. 43: Fotografie údivu.

3. 7 Příznakovost a nepříznakovost neverbální komunikace

Osoba, která provádí v dané situaci nějaké gesto, mimický výraz, zaujímá postoj, vrhá pohled nebo se od nás nachází v určité vzdálenosti, tím může chtít něco sdělit, a to vědomě i podvědomě. Pro okolnosti, do kterých se člověk během svého života denně dostává, jsou typická určitá gesta, výrazy v obličeji, postoje nebo pohledy. Záleží však velmi na tom, jakým způsobem je dané gesto reálně provedeno. Například, bude-li vysokoškolský učitel před plnou aulou studentů přednášet svoji přednášku, měl by používat gesta, která korespondují s výkladem před velkým množstvím lidí – mluvit nahlas a výrazně, k mluvenému projevu zapojit ruce, chůzi z jedné místnosti na druhou a podobně. Naopak když budou osoby sedět blízko sebe a povídat si o událostech předešlého dne, budou mluvit přirozeně a maximálně při vyprávění dělat malé pohyby rukama.

Pro dané situace a chování v nich je tedy typická určitá neverbální komunikace. Když se gesta a jiné prostředky neverbální komunikace provedou tak, jak by se standardně (v základní podobě) provést měly, říká se jim nepříznakové neverbální prostředky; tedy typické pro dané situace a neutrálně působící. Když se ale člověk ocitne v situaci, kdy se necítí zcela komfortně, je ve stresu, nebo když je ve vypjatých emocích nebo si přeje být patetický či afektovaný, jeho tělo může neverbálně hovořit jinak, než je pro danou situaci typické a očekávané. V takovém případě mají neverbální prostředky další významové rysy a hovoří se pak o neverbální komunikaci příznakové. Ty mohou být buď velmi přehnané, což odpovídá hyperartikulaci u verbálních prostředků zvukových, nebo naopak úplně nepatrné, což odpovídá hypoartikulaci u verbálních prostředků zvukových. Například pokud člověk stojí před aulou plnou studentů, zůstává po celou dobu na jednom místě, hodinu v kuse hovoří a nehýbá svým tělem ani rukama, studentům to bude připadat zvláštní, pravděpodobně i dost nepřehledné a ztratí jejich pozornost.

V další situaci, kdy sedí dvě přítelkyně u kávy a vypráví si události předchozího dne a jedna z nich bude při vyprávění přílišně pohybovat rukama a chodit po místnosti, druhá si o ní bude pravděpodobně myslet, že není v optimální psychické kondici. Lidské tělo neverbálně komunikuje neustále a situace, ve kterých bude komunikovat odlišně, mohou nastat kdykoliv a kdekoliv – v práci, restauraci, obchodě, škole a podobně. Je tedy nutné

dávat si alespoň nepatrně pozor, co svým tělem okolí člověk sděluje, aby neverbálně nesdělil něco, co neměl v úmyslu.

Vše dosud uvedené se týkalo příznakovosti obecně, ale tato práce se věnuje komunikaci specifické, jednomu jazyku a jedné kultuře, tedy francouzské, proto se následující text zabývá konkrétně nepříznakovostí ve vztahu k ní. Jelikož je cílem práce zařadit soubor cvičení do učebnic pro naučení se základům neverbální komunikace, je nevyčnívání (nepříznakovost) u francouzských gest a mimiky důležitá. Pokud studenti nemají vyčnít ani řečí těla, měli by francouzská gesta provádět přesně tak, jak je dělají Francouzi sami. Pokud gesto provedou přehnaně, rodilý Francouz ihned pozná, že komunikuje s cizincem.

To samé v opačném případě, kdyby bylo gesto provedeno méně intenzivně, anebo skoro vůbec. Například je obecně známo, že při pozdravení si Francouzi dávají takzvané „bise“, tedy polibky. Ve skutečnosti jde ale jen o náznak polibku, při kterém našpulí rty do strany a jakoby naznačí, že dávají polibek. Když ovšem někdo našpulí své rty málo, anebo naopak moc, už bude vyčnít a upozorňovat na to, že není Francouzem, ale cizincem. Co se dále týče „*faire la bise*“, v různých částech Francie je možné narazit na jejich odlišný počet, ten je však specifický pro danou oblast. Důležité je vědět, na kterou stranu první polibek dát, aby nedošlo ke srážce čel s druhou osobou.

4. Univerzália

Jak je již zmíněno kapitole 3.1.1 Gestika, existují gesta se specifickým významem, který je interpretován ve všech jazycích a kulturách shodně. Tato gesta byla pro tuto práci pojmenována jako univerzália z důvodu univerzálního použití gest pro všechny národy. Toto tvrzení bude v následujícím textu osvětleno, budou v něm uvedena dvě konkrétní gesta.

4. 1 Dva konkrétní příklady univerzálií

Univerzální gesto „*Le doigt d'honneur*“ (v doslovném překladu do českého jazyka: „čestný prst“) je považováno za velmi kontroverzní, vyjadřuje především odmítnutí nebo silný nesouhlas. Pravděpodobně toto gesto bylo importováno z anglosaského prostředí do ostatních kultur.

V České republice se používá pouze vztyčený prostředníček s prsty sevřenými v pěst a otočené hřbetem ruky k druhé osobě.

V jiných zemích je gesto vztyčeného prostředníčku dolněno o gestémy zvednutí paže v úhlu 90° od těla před sebe (paže a předloktí jsou také v úhlu 90°), umístění dlaně druhé ruky na loket. Dlaň drží loket velmi pevně. Ústa jsou záměrně ve vodorovné poloze (Chetochine, 2008, s. 60–61).

Dalším univerzáliem je gesto „*Stůj!*“, při němž ruka a prsty směřují nahoru, současně dlaň ruky je orientována směrem k osobě, na niž je gesto ukazováno (obr. č. 44). Podle rychlosti provedení gesta, jeho náhlosti a polohy ruky lze usoudit, zda je daný příkaz nezpochybnitelný či je ještě možný posun o kousek blíže k osobě, která gesto ukazuje.

Podle míry vzpřímenosti a rozestupu prstů je možné usoudit vážnost situace. Pokud jsou prsty pevně přitisknuty k sobě a paže natažená, dlaň směřuje dopředu, je nutné okamžitě zastavit. Toto gesto varuje před nebezpečím a apeluje na příjemce, aby neprodleně zastavil. Pokud jsou prsty od sebe a dlaň namířená k zemi, gestikulující osoba žádá o trpělivost, než se například uvolní průjezd (Chetochine, 2008, s. 62).

Obr. č. 44: Fotografie gesta „Stůj“.

5. Semiuniverzální gesta

Do této kapitoly je zařazeno sedm gest, která zpola splňují podmínku univerzálnosti. Pro účely této práce budou nazývány semiuniverzálními a jsou jimi myšlena gesta, která jsou napříč jazyky a kulturami používána, ale ne všude znamenají totéž. V důsledku toho může tedy mezi lidmi z odlišných zemí dojít k jejich odlišnému pochopení, a tím k následným nedorozuměním. Řadíme mezi ně následující gesta: gesto spojeného palce a ukazováčku, gesto „véčka“, gesto zkříženého ukazováčku a prostředníčku, gesto zaťaté pěsti, gesto pokrčeného ukazováčku s pohybem k sobě a od sebe, gesto „paroháče“ a gesto ruky v kapse.

Obr. č. 45: Fotografie semiuniverzálního gesta vynikající, nula.

Obr. č. 46: Fotografie další podoby semiuniverzálního gesta vynikající.

První je gesto, při kterém je spojen palec a ukazováček a mezi nimi je vytvořen tvar kružnice, se používá ve významu „v pořádku či vynikající“ (obr. č. 45). Právě s tímto významem je gesto užíváno ve Francii. Ve Francii můžeme sledovat ještě jednu realizaci gesta s tímto významem, a to takovou, že mezi palcem a ukazováčkem je vytvořen tvar slzy (obr. č. 46). Takto je používáno ve většině zemí, ale existuje několik zemí, kde je spojeno

s jiným významem. V Belgii a v Tunisku jím nazývají člověka „nulou“, v Japonsku tak označují peníze a v Řecku a Turecku se toto gesto řadí mezi ty nejvulgárnější (Víchová, 2015).

Obr. č. 47: Fotografie semiuniverzálního gesta véčko.

V jako vítězství (victory, victoire, vittoria, victoria atd) či mír (obr. č. 47), gesto s tímto obecně známým významem může být také zrádné. Pokud člověk dělá toto gesto, musí si dát pozor, jak u realizace „véčka“ otáčí rukou. Vztyčený ukazováček a prostředníček je nutné mít vždy dlaní k ostatním, protože pokud ruku otočí dlaní k sobě, má pak toto gesto skoro stejný význam jako zvednutý prostředníček. V Řecku je „véčko“ považováno za obscénní symbol, ve Velké Británii je toto gesto taktéž vulgární (Víchová, 2015). Díky zvýšenému kontaktu různých jazyků se ale negativní význam tohoto gesta mírní.

Obr. č. 48: Fotografie semiuniverzálního gesta překřížené prsty.

Gesto zkříženého ukazováčku a prostředníčku (obr. č. 48) je mnoha zemích známo jako přání štěstí, ale například ve Vietnamu se jím vulgárně označuje ženské pohlaví (Víchová, 2015) a v Německu člověku toto gesto dovoluje lhát.

Obr. č. 49: Fotografie semiuniverzálního gesta zaťatá pěst.

Zaťatá pěst (obr. č. 49) označuje ve většině zemí výraz solidarity nebo radosti, když je pěst směrem vzhůru. Namířenou pěstí proti jiné osobě si lidé dávají najevo, že se jim společně něco povedlo nebo něco dokázali. Ovšem v Pákistánu by člověk tímto gestem ukázal pomyslný prostředníček (Kolektiv autorů ERV, 2020). Gesto se rozšířilo v minulém století v období komunismu a bylo vytvořeno uměle jako politický symbol příslušnosti. Jeho šíření bylo neseno levicovými teoriemi.

Obr. č. 50: Fotografie semiuniverzální gesta pojd' sem.

Pokud osoba ukazováčkem ukazuje směrem k sobě, říká tak druhému člověku, aby šel směrem k ní (obr. č. 50). Ale v Japonsku toto gesto symbolizuje smrt, a tedy by ona osoba přála dotyčnému skon (Kolektiv autorů ERV, 2020).

Obr. č. 51: Fotografie semiuniverzálního gesta paroháč.

U gesta „paroháč“ (obr. č. 51) je třeba dávat pozor na provedení. Gesto provedené s prsty směrem vzhůru je často užívané rockovými fanoušky, ale v Itálii, Španělsku, Portugalsku, Kolumbii i Brazílii toto gesto symbolizuje ďábla, anebo jím lze naznačit, že je dotyčnému nevěrná manželka. Když je při něm ale ruka namířena k zemi, stále je v něm symbolika ďábla, ovšem tímto provedením ďábla člověk zažehnává (ďábel na mě nemůže) (Kolektiv autorů ERV, 2020).

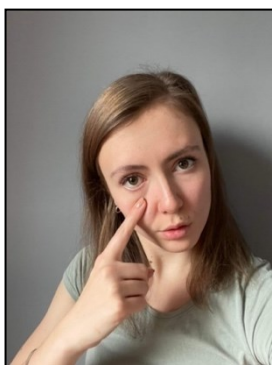
Obr. č. 52: Fotografie semiuniverzálního gesta ruka v kapse.

Ani v případě poměrně dobré znalosti neverbální komunikace si nemůže být člověk vždy naprosto jistý, že neverbální prostředky realizoval správně a vhodně. Například ruce v kapsách jsou brány (obr. č. 52) jako poměrně běžná věc, možná i bezvýznamná, ale v Japonsku, Koreji a Velké Británii tomu tak není, v těchto zemích je to chápáno jako velmi neslušné chování (Kolektiv autorů ERV, 2020).

V následující kapitole 6. Typická francouzská gesta bude zaměřena pozornost na konkrétní francouzské prostředky neverbální komunikace.

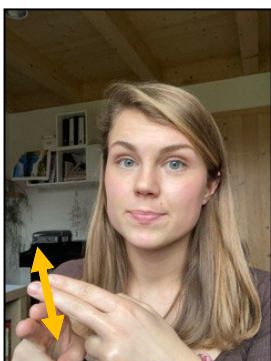
6. Typická francouzská gesta

Užití neverbální komunikace je závislé na kultuře a jazyku, v němž se používá. Tato kapitola je věnována dvaceti pěti gestům doplněných mimikou, která jsou spojená s francouzským jazykem a která nejsou v jiných kulturách užívána. U každého gesta je popsána jeho realizace z gestémů, mimémů, popřípadě vizémů či fonémů. Jen výhradně gesta jsou v této kapitole popisována proto, že ze všech prostředků neverbální komunikace jsou právě gesta prostředkem nejrozmanitějším a mají největší podíl na odlišnosti od jiných jazyků a kultur.

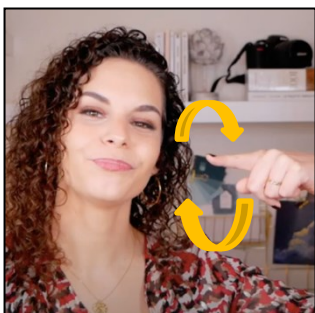
Obr. č. 53: Fotografie gesta „Mon œil“.

První gesto s názvem „*Mon œil*“ má do českého jazyka překlad „jasně, tohle ti tak uvěřím, nevěřím ti, to, co říkáš, není pravda“ (obr. č. 53). Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace šesti obligatorních gestémů, a to odchýlení paže od těla, pokrčení paže v lokti, sevření dlaně a prstů a vztyčení ukazováčku, kterým je staženo spodní víčko oka maximálně o jeden centimetr dolů, nepatrně vykulené oči a pozdvihnuté obočí. Gesto může být doplněno fakultativním gestémem, tedy lehce nakloněnou hlavou.

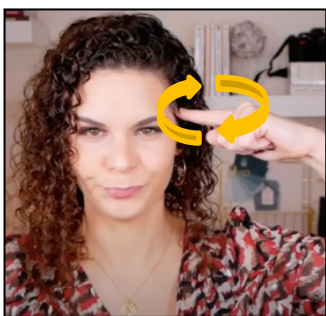
Obr. č. 54: Fotografie gesta „Prendre la fuite“.

Dalším gestem je gesto s názvem „*Prendre la fuite*“, v českém překladu „zmizet, odejít odněkud“ (obr. č. 54). Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace sedmi obligatorních gestémů. Jde o polohu paží u těla, pokrčení paží v loktech v úhlu 60° nacházející se před tělem, souběžně vztyčený ukazováček a prostředníček, sevření zbylých prstů a následně několik ťuknutí prstů jedné ruky o prsty ruky druhé.

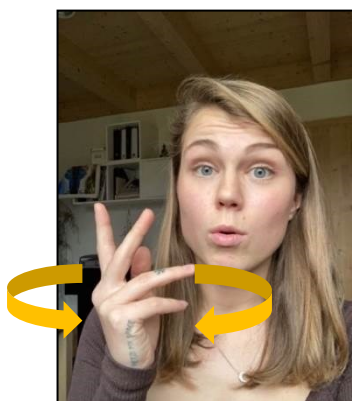
Obr. č. 55: Fotografie gesta „Penser“.

Gesto znázorněné na obrázku č. 55 vyjadřuje přemýšlení, francouzsky „*Penser*“ („přemýšlet“). Celkové gesto je složeno z realizace sedmi obligatorních gestémů, konkrétně upažením do strany, pokrčením paže v lokti, jejím zvednutím tak, aby natažený ukazováček mířil ke spánku. Zbylé prsty jsou sbalené k sobě. Poté následuje provedení několika krouživých pohybů ukazováčkem okolo vodorovné osy. Gesto může být doplněno fakultativním gestémem naklonění hlavy.

Obr. č. 56: Fotografie gesta „Être fou“.

Ve Francii se člověk bláznem, francouzsky „*Il est fou*“ označuje gestem, které je na obrázku č. 56. Celkové gesto je složeno z realizace sedmi obligatorních gestémů. Jsou jimi pokrčení paže v lokti, odchýlení takto pokrčené paže od těla do strany, vztyčení ukazováčku a sbalení prstů jedné ruky k sobě. Poté je špička ukazováčku přiložena na spánek, následně je jím proveden rotační pohyb kolem vodorovné osy – 90° na jednu stranu a 90° na druhou.

Obr. č. 57: Fotografie gesta „Être complètement fou“.

Gesto na obrázku č. 57 označuje člověka úplným bláznem, francouzsky „*Il est complètement fou*“. Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace sedmi obligatorních gestémů, kterými jsou paže blízko u těla, pokrčení paže v lokti, zápěstí ve svislé pozici, vztyčený palec a ukazováček, zbylé prsty povolené. Dlaň se otáčí podle své svislé osy o 90° na jednu stranu a o 90° na druhou. Gesto je doplněno udiveným výrazem. Součástí realizace mohou být fakultativní mimémy (vykulené oči či zvednuté obočí).

Obr. č. 58: Fotografie gesta „Ne savoir sais pas“.

Kompaktní gesto vyjadřující „*Je ne sais pas*“ („já nevím“) (obr. č. 58) je ve svém celkovém provedení složeno z realizace šesti obligatorních gestémů a jednoho obligatorního fonému. Těmi jsou paže nacházející se podél těla, nafouklé tváře, vyšpulené rty, ze kterých je vytlačen vzduch při prodlouženém výdechu „ppppp“. Souběžně probíhá i pohyb ramen nahoru a dolů po jejich svislé ose maximálně o deset centimetrů.

Obr. č. 59: Fotografie gesta „C'est pas grave“.

Gestem na obrázku č. 59 je vyjádřena skutečnost, že se nic neděje anebo že je vše v pořádku, francouzsky „*C'est pas grave, ne t'inquiète pas*“. Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace tří obligatorních gestémů. Jde o souběžný pohyb ramen po svislé ose nahoru a dolů o maximálně deset centimetrů. Paže se nachází podél těla. Může být doplněn fakultativním gestémem – nakloněním hlavy.

Obr. č. 60: Fotografie gesta „Être d c “.

Celkové gesto s významem „*Je suis d c *“ („být zklaman , mrzí mě to“) je provedeno realizací t r  obligatorních gestémů, a to pohybu ramen nahoru a dolů po svisl  ose o maxim ln  deset centimetrů, přičemž paže se nachází pod l těla. Je doplněno o mimémy pokleslých koutků rtů i koutků o. Gesto m  e být doplněno fakultativním gestémem naklon n  hlavy (obr. . 60).

Obr. . 61: Fotografie gesta „Les doigts croisés“.

Celkové gesto „*Les doigts croisés*“ („dr m ti palce, sk r en  prstů pro štěstí“), se ve svém proveden  skládá z realizace sedmi obligatorních gestémů. Těmi jsou soub  n  pokren  předloktí do úhlu 20  od pa  , kter  jsou pod l těla, poloha předloktí je svisl  a ruce m r  vzhůru. Ukazov cek a prost edn cek jsou vz jemn  propleten  na obou rukách zároveň. Zbyl  prsty jsou sbalen  k sobě. Toto gesto m  e být doplněno p ej c m výrazem v obliej  (obr. . 61).

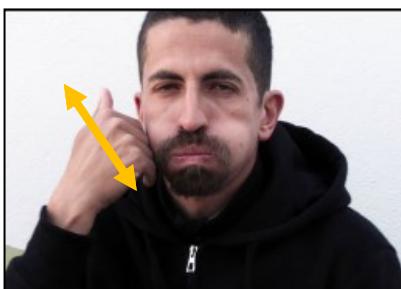
Obr. č. 62: Fotografie gesta „Être mince“.

Gesto „Être mince“ („být hubený jako lunt/ vyžle“) je v celkovém provedení složeno z realizace pěti obligatorních gestémů, konkrétně rukou pokrčenou v lokti v úhlu 60° od paže a ve svislé poloze mířící směrem vzhůru, paže je lehce dopředu od těla, malíčkem v přímé poloze mířící vzhůru a zbylými prsty sbalenými v pěst, kde palec objímá sbalené prsty. Takto realizované gesto je mířeno na druhou osobu (obr. č. 62).

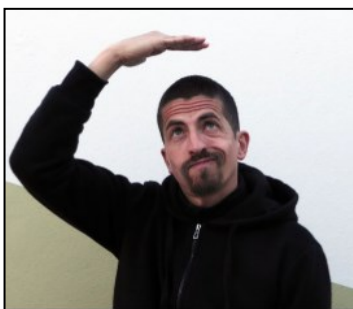
Obr. č. 63: Fotografie gesta „Avoir un coup dans le nez“.

Celkové gesto „Avoir un coup dans le nez!“ („být opilý/ ovíněný až expresivně ožralý“) se ve svém provedení skládá z realizace šesti obligatorních gestémů, kterými jsou: paže pokrčená v lokti v úhlu 40° , která je vychýlená do strany od těla v úhlu 60° , zatnutí prstů v pěst, přesunutí zaťaté pěsti přibližně sedm centimetrů před špičku nosu a její otáčení okolo vodorovné ose o 90° na jednu i druhou stranu. Proveďte se několik opakování. Druhá paže je v poloze u těla (obr. č. 63).

Obr. č. 64: Fotografie gesta „Quelle barbe“.

Celkové gesto „*Quelle barbe!*“ („to je ale otrava, to je ale rozkazování!“) je vytvořeno realizací šesti obligatorních gestémů. Jde o pokrčenou paži v lokti v úhlu 20°, prsty sbalené k sobě a sbalenou ruku opřenou o lící kost. Ruka několikrát přejede hřbetem prstů ruky spodní část tváře tam i zpět. Gesto může být doplněno fakultativním mimémem – nafouknutím tváří nebo koulením očí a dlouhým výdechem ppppp (obr. č. 64).

Obr. č. 65: Fotografie gesta „En avoir ras le bol“.

Celkové gesto „*En avoir ras le bol!*“ („mám toho plné zuby/ mít všeho po krk“) je tvořeno realizací pěti obligatorních gestémů, kterými jsou ohnutí paže a její zvednutí nad hlavu tak, aby otevřená dlaň byla nad čelem ve vzdálenosti mezi deseti až patnácti centimetry. Poté pohyb otevřené dlaně z úrovně nad čelem na úroveň temeni hlavy (bez dotyku s hlavou, pouze kopírován její tvar). Gesto může být doplněno pohybem očí směrem vzhůru (obr. č. 65).

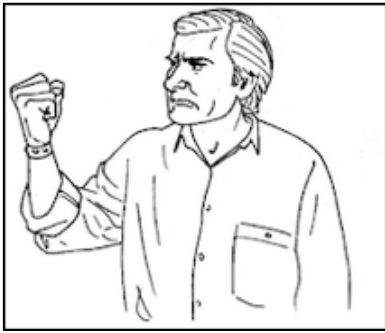
Obr. č. 66: Fotografie gesta „Oh là là!“.

Celkové gesto s významem „*Oh là là!*“ („to snad ne! / páni!“) je tvořeno realizací pěti obligatorních gestémů, kterými jsou ruka pokrčená v lokti a zvednutá tak, aby zápěstí bylo ve výšce klíční kosti. Následné uvolnění zápěstí tak, aby dlaň mířila k zemi. Následně rychlý opakovaný pohyb uvolněným zápěstím po diagonále v rozmezí deseti centimetrů na jednu a na druhou stranu. Druhá ruka je v poloze podle těla. Gesto může být doplněno pohledem očí vzhůru nebo zvednutím obočí (obr. č. 66).

Obr. č. 67: Fotografie gesta „Faire un bras d’honneur“.

Celkové gesto s významem „*Va te faire!*“ („doslovně vulgárně: jdi se vycpat!“) je tvořeno realizací šesti obligatorních gestémů. Těmi je myšleno pokrčení paže v lokti do pravého úhlu, její zvednutí před sebe do pravého úhlu vzhledem k tělu a silné zatnutí prstů v pěst. Souběžně s touto realizací dochází ke kmihu druhé ruky (její dlaně) do předloktní jamky ruky první. Gesto je provedeno směrem ke druhé osobě (obr. č. 67).

Obr. č. 68: Obrázek gesta „Tu vas voir ta gueule“.

Celkové gesto „*Tu vas voir ta gueule!*“ (expresivně vyjádřeno: „jednu ti vrazím! / počkej, ty jednu dostaneš!“) je tvořeno realizací tří obligatorních gestémů, konkrétně pokrčení paže v lokti do pravého úhlu, její zvednutí před sebe do pravého úhlu vzhledem k tělu a silné zatnutí prstů v pěst. Gesto je doplněné o mimém zamračení obočí. Posunek je poté namířen na druhou osobu (obr. č. 68).

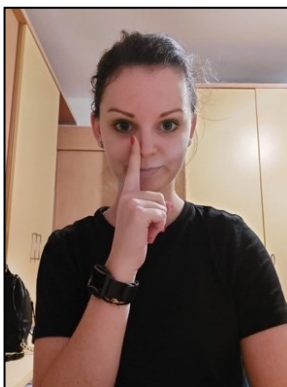
Obr. č. 69: Fotografie gesta „Avoir les boules“.

Celkové gesto „*Avoir les boules*“ („být rozčilený/ mít velký strach“) se skládá z realizace osmi obligatorních gestémů. Jde o souběžné pokrčení obou paží (paže jsou podél těla) a následné přitisknutí předloktí na hrud', nepatrné nazdvižení hlavy, rozevření dlaní a prstů, poté jejich sevření do polohy jako by v nich byl antistresový míček a přiblížení takto sevřených dlaní ke krku. Gesto může být doplněno fakultativními mimémy – nadzvednutím obočí či vykulením očí. Toto gesto vypadá, jako by osobu situace, která se odehrává, svírala (obr. č. 69).

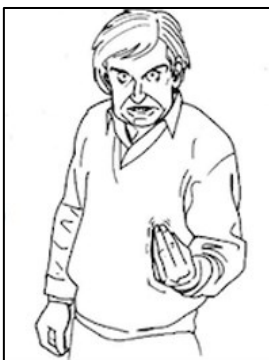
Obr. č. 70: Obrázek gesta „L'avoir le baba“.

Celkové gesto „*L'avoir le baba!*“ („nechat se napálit! / nechat se doběhnout!“) je v celkovém provedení realizováno pěti obligatorními gestými. Souběžné pokrčení obou paží do pravého úhlu, paže se drží u těla, přičemž u jedné ruky dochází k zatnutí pěsti a u druhé k otevření dlaně. Následuje uhození otevřenou dlaní svrchu o zatnutou pěst. Gesto může být doplněno fakultativním mimémem – posměšným úsměvem (obr. č. 70).

Obr. č. 71: Obrázek gesta „Avoir du nez“.

Celkové gesto „*Avoir du nez!*“ („mám na to čuch!“) se ve svém provedení skládá z realizace z šesti obligatorních gestémů, tj. pokrčení paže v lokti, kdy paže zůstává u těla, zvednutí předloktí směrem k obličeji, následné zdvižení ukazováčku do svislé polohy směrem vzhůru a sbalení ostatních prstů k sobě. Gesto končí poklepáním ukazováčku na špičku nosu. Druhá paže je podél těla (obr. č. 71).

Obr. č. 72: Obrázek gesta „Avoir la pétoche“.

Celkové gesto „*Avoir la pétoche*“ („mít strach“) se ve svém provedení skládá z realizace pěti obligatorních gestémů. Jde o pokrčení paže v lokti, kdy paže zůstává u těla a předloktí se ohýbá do úhlu 90° a zápěstí se ohýbá směrem k tělu. Následuje sevření všech natažených prstů do jednoho bodu, přičemž špičky prstů míří k obloze. Tato ruka je namířena na jinou osobu a druhá zůstává natažená podél těla. Gesto je doplněno mimémy – posunem obočí a pootevřením úst do tázacího výrazu (obr. č. 72).

Praktická část

Tato část práce je věnována návrhu doplnění učebnic a obsahuje několik vytvořených pracovních listů.

1. Návrh doplnění učebnic

Tato kapitola je členěna na šest menších podkapitol. Na začátku každé podkapitoly *Fiche pédagogique* (pracovní list) je oskenována stránka s určitým tématem z již existujících učebnic, ke kterým by se hodilo přidat cvičení zaměřená na jednotlivé prostředky neverbální komunikace. Součástí pracovních listů je také krátký výklad, který by mohl být pro studenty vhodný nejprve k nastudování a poté ve cvičeních k následnému procvičení. Stejně tak, jako je tomu v učebnicích gramatiky.

1.1 Fiche pédagogique 1

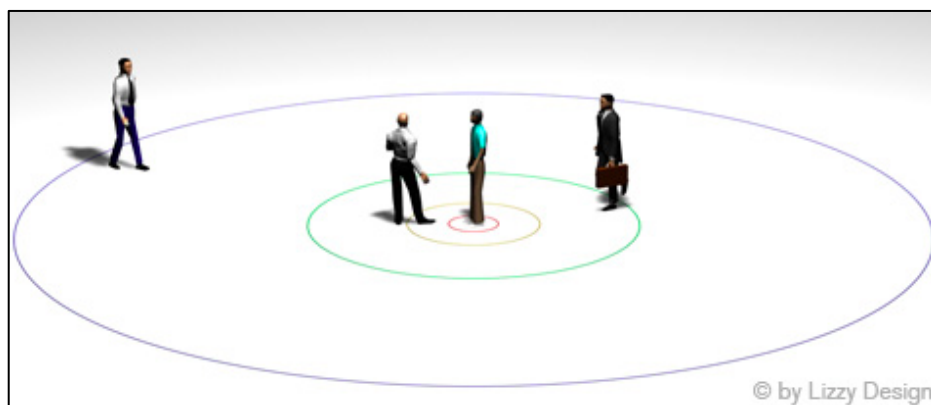
Salutatiton

Výklad komunikačních prostředků a jejich kontextualizace

Zdravit se s druhou osobou lze rozmanitými výrazy, rozličným provedením (zamávání, mávnutí rukou, pokývání hlavou atp.) a také z různé vzdálenosti. Ve Francii je typické se zdravit pomocí náznaku polibků na tvář, tedy pokud Francouz potká přítele/přítelkyni, políbí ho/ ji na obě tváře (s různými počty provádění), přičemž vždy začne pravou tvář. Vlastně jde spíše o přiblížení až dotknutí se tváří druhé tváře než o opravdový polibek. Někteří lidé si dávají více takových polibků, někdy jeden, tři nebo dokonce čtyři, ale to se řídí krajovými zvyklostmi. Takový pozdrav ale nelze samozřejmě provést se všemi lidmi v našem okolí (Grand-Clément, 2000). Tento pozdrav je vhodný mezi přáteli, v rámci rodiny, ale není vhodné jej například realizovat se svými vyučujícími ve škole.

Edward Hall rozdělil proxemické zóny na: intimní prostor (15-45 cm), vlastní osobní prostor (46–120 cm), sociální prostor (1,25–3,6 m) a veřejný prostor (nad 3,6 m). Jelikož jsou Francouzi obecně národem, který rád tráví volný čas se svými blízkými, nechají do intimního a vlastního osobního prostoru vstoupit větší procento lidí než třeba Češi, kteří tak kontaktními nejsou (Hartley, 2004).

Exercice 1 – Regardez les photos et choisissez dans quel espace les personnes se trouvent.

Espace:

Espace:

Espace:

Espace:

Exercice 2 – Liez les salutations avec les situations.

Salut!

Bonjour!

Bonjour ma chérie!

Au revoir.

Exercice 3 – Regardez la vidéo et écrivez: comment, quand, à qui, pourquoi et combien de bise les Françaises se font.

<https://www.youtube.com/watch?v=Xo1KBjSWuss>

Comment?

Quand?

Pourquoi?

À qui?

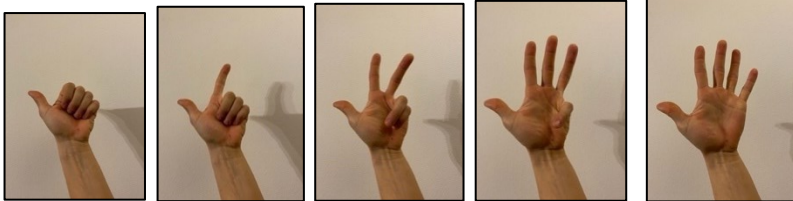
Combien?

1.2 Fiche pédagogique 2

Les nobres

Les chiffres et les nombres									
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
zéro	un	deux	trois	quatre	cinq	six	sept	huit	neuf
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
dix	onze	douze	treize	quatorze	quinze	seize	dix-sept	dix-huit	dix-neuf
vingt (20)			vingt et un (21)		vingt-deux (22)...				
trente (30)			trente et un (31)		trente-deux (32)...				
quarante (40)									
cinquante (50)									
soixante (60)									
soixante-dix (70)			soixante et onze (71)		soixante-douze (72)		soixante-treize (73)...		
quatre-vingts (80)			quatre-vingt-un (81)		quatre-vingt-deux (82)...				
quatre-vingt-dix (90)			quatre-vingt-onze (91)		quatre-vingt-douze (92)...				
cent (100)			cent un (101)...		cent soixante-dix-huit (178)...				
mille... (1000)			mille soixante et un (1061)...						
deux mille (2000)...									

Comptez sur vos doigts:

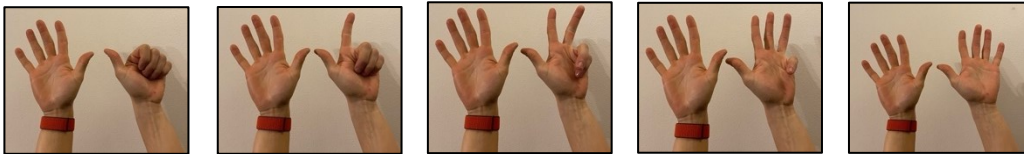
un

deux

trois

quatre

cinq

six

sept

huit

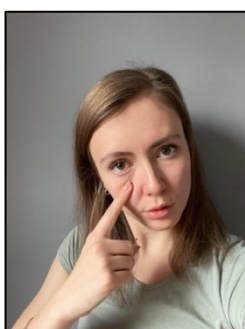
neuf

dix

Stejně jako prsty slouží lidem k počítání, slouží jim také k realizaci velkého množství gest. Podívejte se na realizaci nějakých francouzských gest používaných ve francouzském jazyce prováděné prostřednictvím prstů ruky. Poté si jejich znalosti procvičte v následujících cvičeních.

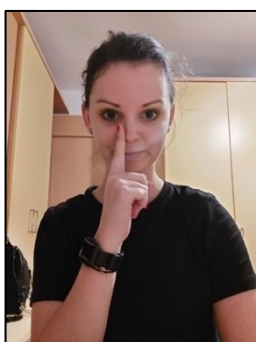
Teorie realizace gest:

Mon oeil. = Jasně, tohle ti tak uvěřím!

Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace šesti obligatorních gestémů, a to odchýlení paže od těla, pokrčení paže v lokti, sevření dlaně a prstů a vztyčení ukazováčku, kterým je staženo spodní víčko oka maximálně o jeden centimetr dolů, nepatrně vykulené oči a pozdvižené obočí. Gesto může být doplněno fakultativním gestémem, tedy lehce nakloněnou hlavou.

J'ai du nez. = Na to mám čuch!

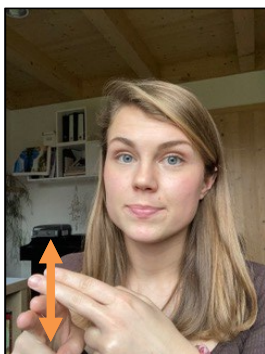
Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace z šesti obligatorních gestémů, tj. pokrčení paže y v lokti, kdy paže zůstává u těla, zvednutí předloktí směrem k obličej, následné zdvižení ukazováčku do svislé polohy směrem vzhůru a sbalení ostatních prstů k sobě. Gesto končí poklepáním ukazováčku na špičku nosu. Druhá ruka je podél těla.

Tu es mince. = Ty jsi jako lunt/ vyžle!

Gesto je v celkovém provedení složeno z realizace pěti obligatorních gestémů, konkrétně paží pokrčenou v lokti v úhlu 60° od paže a ve svislé poloze mířící směrem vzhůru, paže je lehce dopředu od těla, malíčkem v přímé poloze mířící vzhůru a zbylými prsty sbalenými v pěst, kde palec objímá sbalené prsty. Takto realizované gesto je mířeno na druhou osobu.

Je prends la fuite. = Já odcházím.

Celkové gesto je složeno z realizace sedmi obligatorních gestémů. Jde o polohu paží u těla, pokrčení paží v loktech v úhlu 60° nacházející se před tělem, souběžně vztyčený ukazováček a prostředníček, sevření zbylých prstů a následně několik ťuknutí prstů jedné ruky o prsty ruky druhé.

Oh là là! = Ach tak, páni!

Celkové gesto je tvořeno realizací pěti obligatorních gestémů, kterými jsou paže pokrčená v lokti a zvednutá tak, aby zápěstí bylo ve výšce klíční kosti. Následné uvolnění zápěstí tak, aby dlaň mířila k zemi. Následně rychlý opakovaný pohyb uvolněným zápěstím po diagonále v rozmezí deseti centimetrů na jednu a na druhou stranu. Druhá paže je v poloze podle těla. Gesto může být doplněno pohledem očí vzhůru nebo zvednutím obočí.

Les doigts croisés = Přejí ti hodně štěstí/ držím ti palce.

Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace sedmi obligatorních gestémů. Těmi jsou souběžné pokrčení předloktí do úhlu 20° od paží, které jsou podél těla, poloha předloktí je svislá a ruce míří vzhůru. Ukazováček a prostředníček jsou vzájemně překřížené, a na obou rukách zároveň. Zbylé prsty jsou sbalené k sobě. Toto gesto může být doplněno přejícím výrazem v obličeji.

Exercice 1 – Liez les gestes avec les situations.

- A) Je te souhaite beaucoup de chance !
- B) D'accord !
- C) Je ne te crois pas !
- D) Tu es très mince !
- E) Oh là là !
- F) Tu me téléphoneras ?
- G) J'ai un bon instinct !
- H) Je prends la fuite.

1	2	3	4	5	6	7	8

Exercice 2 – Observez les situations dans la vidéo. Quel geste (de l'exercice 1) y est présenté? Faites ✓ ou x.

1	2	3	4	5	6	7	8

Exercice 3 – Cette tâche se déroulera par groupes de deux. Apprenez la théorie et mimez les gestes.

Exercice 4 – Placez-vous devant le tableau. Mimez les gestes et vos camarades de classe doivent deviner le sens de vos gestes.

1.3 Fiche pédagogique 3

Au restaurant

Studium cizího jazyka není založeno pouze na znalosti gramatiky, ale také na memorizaci slovní zásoby. Samozřejmě i v restauraci lze pozorovat neverbální vyjadřování osob.

Leçon vingt 20

C'est vraiment délicieux

(Michel, Stéphane, Robert, Nadine)

S: Robert, Michel nous invite à dîner. Il vient de téléphoner. Il veut te montrer un vrai restaurant provençal.

R: C'est sympathique. Est-ce que Nadine vient aussi ?

S: Oui, à sept heures et demie nous devons être chez elle.

Une demi-heure avant le rendez-vous avec Michel, les deux garçons vont chercher Nadine en voiture. Vers huit heures ils entrent au restaurant «Les Platanes». C'est un petit restaurant agréable. Michel est déjà à l'intérieur.

M: Je viens d'arriver. Où voulez-vous vous asseoir ?

N: Peut-être là au fond. Il y a une table libre.

M: Voilà la carte. Qu'est-ce qu'on prend comme apéritif ?

256

Teorie realizace gest:

C'est excellent!

X C'est nul.

Gesto *excellent* (výborný) je ve svém provedení realizováno sedmi povinnými gestými. Tj. našpulení rtů. Ohnutí předloktí do úhlu 20° od těla, přičemž paže je blízko u těla spojení palce a ukazováčku do tvaru slzy, vztyčená poloha zbylých prstů, přiblížení spojených špiček prstů k našpuleným rtům.

Gesto *nul* (nic moc) je ve svém provedení realizováno čtyřmi gestými. Tj. paže ohnutá v lokti, daná do pozice před hrud' ve vzdálenosti asi 30 centimetrů, prsty sbalené v pěst a vztyčení palce, který míří směrem k zemi.

V restauraci se můžete setkat také s gestem *Avoir un coup dans le nez!* V restauraci je důležité slušné chování, ale také hlídání si množství vypitého alkoholu.

Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace šesti obligatorních gestémů, kterými jsou: paže pokrčená v lokti v úhlu 40° , která je vychýlená do strany od těla v úhlu 60° , zatnutí prstů v pěst, přesunutí zaťaté pěsti deset centimetrů před špičku nosu a její otáčení po vodorovné ose v rozmezí 180° .

Své znalosti si procvičte v následujících cvičeních:

Exercice 1 – Associez le geste à la réaction.

1) A: Tout va bien, Madame?

B: Oui, merci, le déjeuner était excellent!

Exercice 2 – Regardez la vidéo et observez les réactions des gens au restaurant.

Exercice 3 - Simulez la situation au restaurant et faites les dialogues. Parlez en utilisant le langage corporel qui correspond aux dialogues.

1.4 Fiche pédagogique 4

Les parties du corps

DES MOTS POUR LE DIRE

Le corps humain, la santé

Quelques expressions populaires

Il en a par-dessus la tête.
→ Il est excédé.

Ça lui sort par les yeux.
→ Il en a vraiment assez.

Il en a plein le dos.
→ Il en a vraiment assez.

Ça lui entre par une oreille
et ça lui sort par l'autre.
→ Il n'écoute pas.
Ça ne l'intéresse pas.

Il a traité ce problème par-dessus la jambe.
→ Il ne s'en est pas occupé.

Il a gagné les doigts dans le nez.
→ Il a gagné sans difficulté.

Il perd la tête.
→ Il n'agit plus
raisonnablement.

Il a les yeux plus grands que le ventre !
→ Il ne connaît pas ses limites.

Il a le bras long.
→ Il a beaucoup
d'influence.

Il a le cœur sur la main.
→ Il est très généreux et compréhensif.

Il a l'estomac dans les talons.
→ Il a très faim.

Il a le nez creux.
→ Il a une bonne intuition.

Il fait la fine bouche.
→ Il est difficile.

Il a la grosse tête.
→ Il se prend pour
quelqu'un d'important.

Il donne sa langue au chat.
→ Il ne peut pas trouver la solution du problème.

**1 COMPAREZ LES EXPRESSIONS CI-DESSUS
AUX EXPRESSIONS CORRESPONDANTES
DANS VOTRE LANGUE.**

2 CHASSEZ L'INTRUS.

1 Nez – oreilles – pied – bouche.

2 Bras – jambes – coude – cœur.

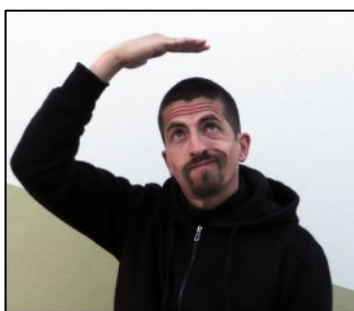
3 Tête – menton – front – épaule.

Slovní zásoba týkající se lidského těla vám nabídne nejen znalost částí lidského těla ve francouzském jazyce, ale prozradí vám, jaké části těla se podílí na neverbální komunikaci. Na neverbální komunikaci se podílí nejen naše končetiny, ale i obličej. Podívejte se na některá z gest, která jsou typická právě pro francouzský jazyk, a poté si svoje znalosti procvičte v následujících cvičeních.

Teorie realizace gest:

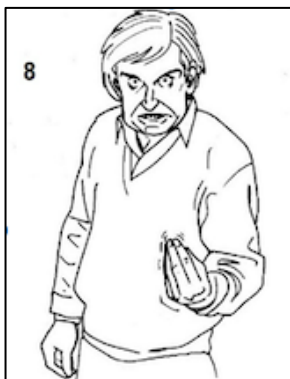
Nastudujte si následující francouzská gesta:

En avoir ras le bol! = Expresivně: mít toho plné zuby/ mít všeho po krk!

Celkové gesto je tvořeno realizací pěti obligatorních gestémů, kterými jsou pokrčení paže a její zvednutí nad hlavu tak, aby otevřená dlaň byla nad čelem ve vzdálenosti mezi deseti až patnácti centimetry. Poté pohyb otevřené dlaně z úrovně nad čelem na úroveň týlu hlavy (bez dotyku hlavy, pouze kopírován její tvar). Gesto může být doplněno pohybem očí směrem vzhůru.

Avoir la pétoche! = Mít strach.

Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace pěti obligatorních gestémů. Jde o pokrčení paže v lokti, kdy paže zůstává u těla a zápěstí se ohýbá směrem k tělu. Následuje sevření všech natažených prstů do jednoho bodu, přičemž špičky prstů míří vzhůru. Tato paže je namířena na jinou osobu a druhá zůstává natažená podél těla. Gesto je doplněno mimémou – posunem obočí a pootevřením úst do tázavého výrazu.

Penser = Přemýšlet.

Celkové gesto je složeno z realizace sedmi obligatorních gestémů, konkrétně upažením do strany, pokrčením paže v lokti, jejím zvednutím tak, aby natažený ukazováček mířil ke spánku. Zbylé prsty jsou sbalené k sobě. Poté následuje provedení několika krouživých pohybů ukazováčkem okolo vodorovné osy. Gesto může být doplněno fakultativním gestémem naklonění hlavy.

Quelle barbe! = Expresivně vyjádřeno to je vopruz/ ty jsi otrava/ to je otrava!

Gesto je vytvořeno realizací šesti obligatorních gestémů. Jde o pokrčenou paži v lokti v úhlu 20°, prsty sbalené k sobě a sbalenou ruku opřenou o lícní kost. Ruka několikrát přejede hřbetem prstů ruky spodní část tváře tam i zpět. Gesto může být doplněno fakultativním mimémem – nafouknutím tváří nebo koulením očí a dlouhým výdechem ppppp.

Své znalosti si procvičte v následujících cvičeních:

Exercice 1 – Décrivez quelle partie du corps les gens utilisent.

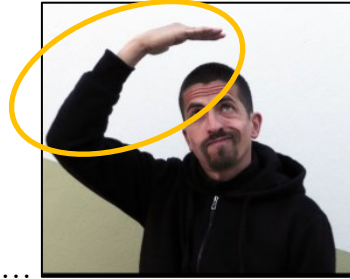
Partie:

Partie:

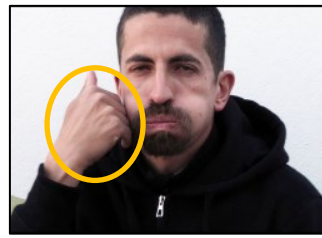
Partie:

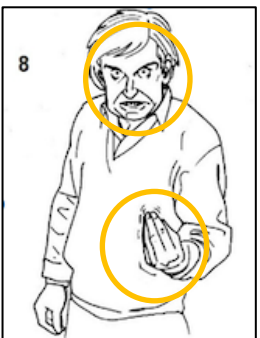
Partie:

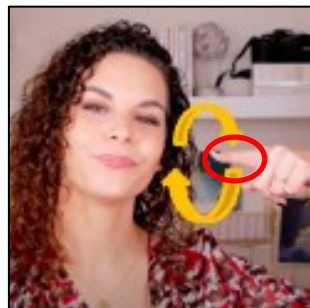
Partie:

Partie:

Partie:

Partie:

Exercice 2 – Liez les gestes avec leurs réalisations.

- 1) **En avoir ras le bol!** - main pliée au coude, levant la main au-dessus de la tête, ouvrant et plaçant la paume sur le front, déplaçant la main d'une position au-dessus du front vers l'arrière.
- 2) **Penser** - déviant le bras sur le côté du corps, la main pliée au coude, levant la main de sorte que, l'index levé pointant vers la tempe, les doigts restants repliés, quelques mouvements circulaires avec l'index, une expression réfléchie sur son visage.
- 3) **Quelle barbe!** - une légère déviation du bras du corps sur le côté, un pli de la main dans le coude, les doigts croisés, la main pliée appuyée sur la pommette, le dos de la main faisant des allers-retours sur le visage.
- 4) **T'as la pétoche ou quoi?** - position du bras sur le corps, plissant la main au niveau du coude, pinçant les doigts tendus jusqu'à un point vers le haut et pointant la paume ainsi pointée vers une autre personne. Le geste est complété par un mime - remuant les sourcils et ouvrant la bouche dans une expression interrogative.

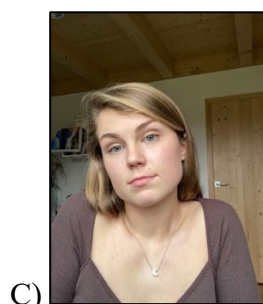
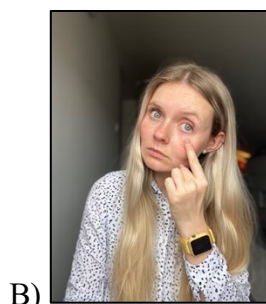
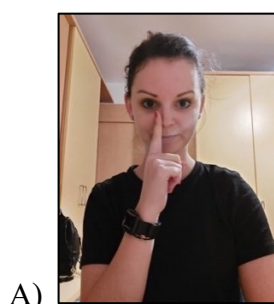
A	B	C	D

Exercice 3 – Choisissez quelle serait votre expression dans chacune des situations suivantes.

1)

A: Hier soir, j'ai gagné beaucoup d'argent dans le casino!

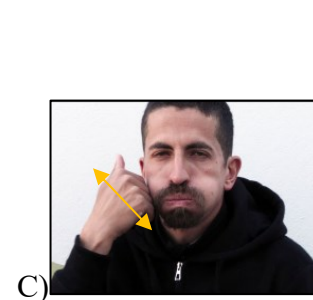
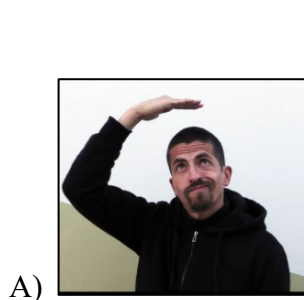
B: Je ne pense pas que ce soit vrai. Je ne te crois pas !

2)

A: Salut, comment vous avez passé la soirée dernière?

B: Salut, nous avons été au cinéma. Mais il y avait un bébé pleurant pendant la durée du film. Il était barbant.

1.5 Fiche pédagogique 5

Subjonctif

► D1 p. 22-23 / D5 p. 88-89 et p. 94-95 / D6 p. 106 / D8 p. 142 et p. 148

Le subjonctif

Formation du subjonctif présent

base du présent	+ terminaisons	
<i>ils viennent</i> (pour <i>je, tu, il(s), et elle(s)</i>)	-e, -es, -e, -ent	<i>que je vienne, que tu viennes, qu'il / qu'elle vienne, qu'ils / qu'elles viennent</i> Attention ! Phonétique : pour tous les verbes, ces quatre formes se prononcent toujours de la même manière.
<i>nous venons</i> (pour <i>nous et vous</i>)	-ions, -iez	<i>que nous venions, que vous veniez</i>

Attention ! – Certains verbes sont irréguliers (voir les conjugaisons p. 220 à 223).
 – Pour les verbes du 1er groupe et pour certains verbes du 3e groupe, les formes du subjonctif avec *je, tu, il(s)* et *elle(s)* sont identiques aux formes de l'indicatif présent.
Je travaille. Il faut que je travaille.
Ils ouvrent le courrier. Je doute qu'ils ouvrent le courrier.

Formation du subjonctif passé : auxiliaire *avoir* ou *être* au subjonctif présent + participe passé.
Vous ayez fait. Je sois venu(e).

Emplois
 On utilise le subjonctif pour exprimer :

- l'obligation, l'interdiction et la nécessité avec *il faut que / il ne faut pas que, il est interdit que, il est important que, il est indispensable que ...* ;
Il faut que tous s'entendent. Il est indispensable que vous ayez fait des recherches.
- la volonté avec *souhaiter que, vouloir que, désirer que ...* ;
Je souhaite que la féminisation des noms devienne un réflexe pour tous.
- un conseil avec *il faudrait que, il est préférable que, il vaut mieux que, il vaudrait mieux que ...* ;
Il est préférable que cela plaise à tous. Il vaut mieux que vous ne soyez pas venus.
- un sentiment ou un jugement avec *être surpris que, être content que, être déçu que, c'est bizarre que, c'est bien que, c'est intolérable que ...* ;
Je suis heureux que l'égalité hommes-femmes ait progressé. Il est anormal qu'on dise « Madame le ministre ».
- une opinion incertaine ou une possibilité avec *douter que, ne pas croire que, ne pas penser que, ne pas être sûr que, il est possible que ...* ;
Je doute que cela rende la langue plus difficile. Je ne crois pas qu'on le voie au Québec.
- une alternative avec *que ... (+ subjonctif) ou que ... (+ subjonctif)*.
Qu'on soit favorable à ce sport ou qu'on le déteste, cela ne change rien.

Le subjonctif peut aussi être utilisé après :

- certaines conjonctions exprimant une concession comme *bien que* ;
Les estivants ont provoqué des dégâts bien qu'ils aient permis de relancer l'économie.
- certaines conjonctions exprimant une condition comme *à condition que, si tant est que, pourvu que* ;
C'est une coopérative à condition qu'elle ait une gouvernance démocratique.

Teorie emocí a jejich kontextualizace a realizace:

Subjonctif se vyskytuje rovněž ve výrazech vyjadřujících emoce – radost, strach, hněv, smutek, lítost, údiv či nespokojenost. Příklady: être heureux que, être content que, être triste, être surpris que, avoir peur que, se fâcher que.

Lidské emoce jsou vyjádřeny velkým množstvím výrazů v obličeji, jejich intenzitu a umocnění lze sledovat díky mimice. Kdyby někdo říkal, že je smutný, avšak měl by u toho kamennou tvář, těžko by mu to druhý uvěřil. Pokud se ale zapojí mimické svaly, ty kolem očí budou mířit dolů, to samé koutky úst, jeho výraz smutku bude opravdový.

Aby došlo k dokonalému propojení živé realizace emocí s jazykovým vyjádřením emocí, bylo by vhodné použít *approche actionnelle*. To znamená, aby se daná emoce mohla aktivně předvést a k tomu bylo připojené i slovní vyjádření korespondující s emocí. Toto propojení si procvičte ve cvičeních.

Paul Ekman definoval šest základních lidských emocí: radost, vztek, strach, smutek, překvapení a znechucení. Zde je jejich realizace:

La joie = radost.

Emoce radost se skládá z realizace tří povinných mimémů. Tj. zvednutí tváří směrem vzhůru, zvednutí koutků úst směrem vzhůru, nepatrného zvednutí obočí. Ruce jsou u těla.

La colère = vztek.

Emoce vztek se skládá z realizace čtyř povinných mimémů. Tj. stažení obočí dolů nad oči, vytvoření vrásek mezi obočím, zúžení očí, svraštění nosu. Často je doplněna nepovinnou deformací úst. Emoce může být doplněna gestémem umístěním rukou do pasu.

Le peur = strach.

Emoce strachu se skládá z realizace čtyř povinných mimémů. Tj. nepatrného stažení obočí nad oči, vypoulení očí, otevření úst do vzdálenosti rtů od jednoho do čtyř centimetrů (v závislosti na situaci). Emoce může být doplněna nepovinnými gestémy jako položení rozevřených dlaní přes ústa či na tváře.

La tristesse = smutek.

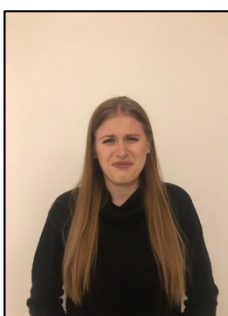
Emoce smutku se skládá z realizace čtyř povinných mimémů. Tj. poklesnutí koutků úst, poklesnutí tváří, poklesnutí vnějších koutků očí, poklesnutí obočí. Ruce jsou podle těla.

La surprise = překvapení.

Emoce překvapení se skládá z realizace tří povinných mimémů. Tj. zvednutí obočí, vykuleání očí, otevření úst do kruhovitěho tvaru. Emoce může být doplněna nepovinnými gestěmy jako poloha dlaní na úrovni prsou a otevření dlaní směrem vzhůru.

Le dégoût = znechucení.

Emoce znechucení se skládá z realizace čtyř povinných mimémů. Tj. přiblížení obočí k sobě, vytvoření vrásek mezi obočím, zkrabatění nosu, zkrabatění úst. Emoce může být doplněna nepovinným mimémem zavřením očí.

Dále si procvičte své znalosti v následujících cvičeních:

Exercice 1 – Associez les photos aux phrases.

- A. Je suis content que tu viennes.
- B. Je suis triste que vous soyez malade!
- C. Je suis surprise que tu aies la bébé!
- D. Je me suis fâché que tu sois toujours en retard!
- E. Tu as peur que vous regardiez le film d'horreur.

Exercice 2 – Choisissez une émotion et mimez-la devant la classe. Les étudiants doivent deviner quelle émotion est mimée.

Exercice 3 – Classez les émotion positives et négatives.

+	-
.....
.....
.....
.....

Exercice 4 – Choisissez quelle émotion est l'intrus et écrivez pourquoi:

1) 2) 3)

Exercice 5 – Regardez la vidéo. Observez les réactions de Louis de Funès et écrivez ses émotions.

<https://www.youtube.com/watch?v=fYEyIoJ37s0>

.....
.....

Exercice 6 – Observez les réactions. Choisissez quelle réaction est possible.

- 1. Je suis contente que tu aies la nouvelle maison.**
- 2. Je suis triste que tu sois malade.**
- 3. Je suis surprise que tu ne viennes pas en retard.**
- 4. Je suis déçu à cause de la pluie.**

1) Est-une réaction possible? OUI NON

2) Est-une réaction possible? OUI NON

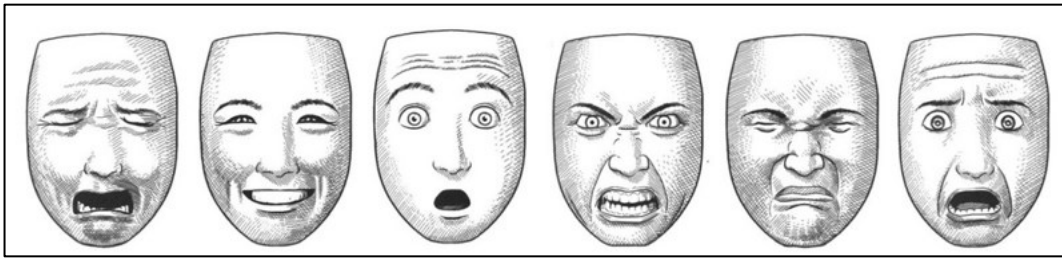

3) Est-une réaction possible? OUI NON

4) Est-une réaction possible? OUI NON

Exercice 7 – Décrivez les émotions.

.....

Exercice 8 - Travaillez en groupes de deux. Le premier présente une expression correspondant aux émotions et le second démontre les émotions. Utilisez les expressions après lesquelles il faut utiliser du subjonctif (être heureux que, être content que, être triste, être surpris que, avoir peur que, se fâcher qu'etc.). Par exemple : Je suis triste que tu sois malade.

1.6 Fiche pédagogique 6

Les adjectifs de caractère de gens

2

L'ADJECTIF (1)

MASCULIN et FÉMININ des ADJECTIFS

Paul est grand, blond et frisé.
Anne est grande, blonde et frisée.

- En général, pour former le féminin des adjectifs, on ajoute « -e » au masculin :

masculin	féminin	
<i>Paul est grand.</i>	<i>Anne est grande.</i>	Règle générale : masculin + e
<i>Il est original.</i>	<i>Elle est originale.</i>	
<i>Il est marié.</i>	<i>Elle est mariée.</i>	

- Si le masculin se termine par « -e », le féminin est identique :

<i>Il est sympathique.</i>	<i>Elle est sympathique.</i>
----------------------------	------------------------------

- Les finales « -s », « -d », « -t » sont muettes au masculin mais sonores au féminin, à cause du « -e » :

<i>François est grand, blond et intelligent.</i>
<i>Françoise est grande, blonde et intelligente.</i>

- Parfois, on double la consonne finale au féminin :

<i>Giorgio est italien.</i>	<i>Bruna est italienne.</i>	-en/-enne
<i>Il est mignon.</i>	<i>Elle est mignonne.</i>	-on/-onne
<i>Il est ponctuel.</i>	<i>Elle est ponctuelle.</i>	-el/-elle

- Parfois, toute la finale change au féminin :

<i>Marc est sportif.</i>	<i>Cathy est sportive.</i>	-f/-ve
<i>Il est sérieux.</i>	<i>Elle est sérieuse.</i>	-eux/-euse
<i>Il est rêveur.</i>	<i>Elle est rêveuse.</i>	-eur/-euse
<i>Il est calculateur.</i>	<i>Elle est calculatrice.</i>	-teur/-trice
<i>Il est étranger.</i>	<i>Elle est étrangère.</i>	-er/-ère
<i>Il est discret.</i>	<i>Elle est discrète.</i>	-et/-ète

- Cas particuliers :

<i>beau/belle</i>	<i>nouveau/nouvelle</i>	<i>faux/fausse</i>	<i>doux/douce</i>	<i>roux/rousse</i>	<i>jaloux/jalouse</i>
<i>gentil/gentille</i>	<i>vieux/vieille</i>	<i>gros/grosse</i>	<i>bas/basse</i>	<i>fou/folle</i>	<i>long/longue</i>
<i>frais/fraîche</i>	<i>sec/sèche</i>	<i>blanc/blanche</i>	<i>grec/grecque</i>	<i>public/publique</i>	

Adjectifs de couleur, p. 14Professions, p. 34Place des adjectifs, p. 54

Vlastnosti a popis lze vyjádřit přídavnými jmény, ale pro zvýraznění je možné přidat také neverbální vyjádření korespondující s přídavným jménem. Níže jsou popsána gesta, která se hodí k hodnocení, stejně jako přídavná jména: výborný (excellent), malý (petit), velký (grand), hubený (mince), tlustý (gros), otravný (barbant) atp.

Studujte následující gesta, typická pro francouzský národ. Jsou to gesta popisná.

C'est excellent. = To je výborné/ vynikající!

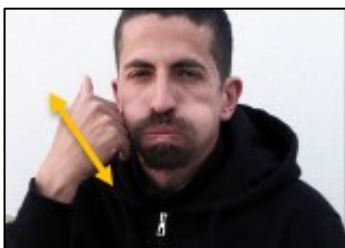
Gesto excellent je ve svém provedení realizováno šesti povinnými gestémy. Tj. našpulení rtů, ohnutí předloktí v úhlu 20°, přičemž paže je u těla, spojení palce a ukazováčku do tvaru slzy, vztyčená poloha zbylých prstů, přiblížením spojených špiček prstů k našpuleným rtům.

Tu es mince! = Ty jsi jako lunt!

Gesto je v celkovém provedení složeno z realizace čtyř obligatorních gestémů. Těmi je myšlena pokrčená paže v úhlu 60° ve svislé poloze mířící směrem vzhůru, malíček v přímé poloze a zbylé prsty zaťaté v pěst. Takto realizované gesto je mířeno na druhou osobu.

Quelle barbe! = Expresivně vyjádřeno to je vopruz/ ty jsi otrava/ to je otrava!

Gesto „to je opruz“ je vytvořeno realizací šesti obligatorních gestémů. Jde o pokrčenou paži v lokti v úhlu 20°, prsty sbalené k sobě a sbalenou ruku opřenou o lící kost. Ruka několikrát přejede hřbetem prstů ruky spodní část tváře tam i zpět. Gesto může být doplněno fakultativním mimémem – nafouknutím tváří nebo koulením očí a dlouhým výdechem ppppp.

Mon oeil! = Jasně, tohle ti tak uvěřím/ nevěřím ti!

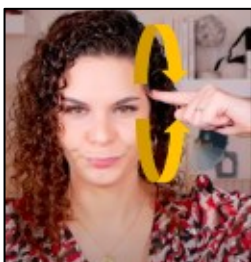
Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace šesti obligatorních gestémů, a to odchýlení paže od těla, pokrčení paže, sevření dlaně a prstů a vztyčení ukazováčku, kterým je staženo spodní víčko oka maximálně o jeden centimetr dolů, nepatrně vykulené oči a pozdvihnuté obočí. Gesto může být doplněno fakultativním gestémem, tedy lehce nakloněnou hlavou.

Avoir un coup dans le nez! = Expresivně vyjádření ty jsi ožralý!

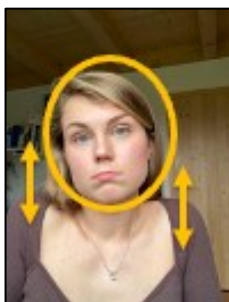
Celkové gesto se ve svém provedení skládá z realizace šesti obligatorních gestémů. Těmi jsou paže pokrčená v lokti v úhlu 40° a zároveň vychýlená do strany od těla v úhlu 60°, zatnutí ruky v pěst. Přesunutí zaťaté pěsti deset centimetrů před špičku nosu a její otáčení se podle vodorovné osy v rozmezí 180°.

Être fou. = Být blázen.

Celkové gesto je složeno z realizace sedmi obligatorních gestémů. Jsou jimi pokrčení paže v lokti, odchýlení takto pokrčené paže od těla do strany, vztyčení ukazováčku a sbalení prstů jedné ruky k sobě. Poté je špička ukazováčku přiložena na spánek, následně je jím proveden rotační pohyb kolem vodorovné osy – 90° na jednu stranu a 90° na druhou.

Être déçu. = Být zklamaný.

Celkové gesto je provedeno realizací tří obligatorních gestémů, a to pohybem ramen nahoru a dolů po svislé ose o maximálně deset centimetrů, přičemž ruce se nachází podél těla. Je doplněno o mimémy pokleslých koutků rtů i koutků očí. Gesto může být doplněno fakultativním gestémem naklonění hlavy.

Dále si procvičte své znalosti v následujících cvičeních:

Exercice 1 – Écrivez le contraire:

Il est mince X Il est

C'est noir X C'est

Il est grand X Il est

Il est heureux X Il est

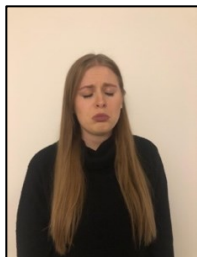
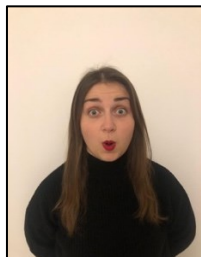
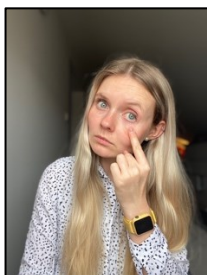
C'est nulle X C'est

Il est jeune X Il est

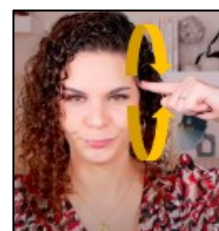
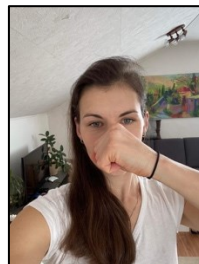
Il est ennuyé X Elle est

Éxercice 3 – Liez les gestes avec les phrases!

Elle est triste. Elle est fâchée. Elle est surprise. Elle est défiante. Elle est déçue.

Elle est ennuyeuse. Tu es bourré! C'est barbant. Elle est heureuse. Tu es fou!

Éxercice 3 – Associez les gestes à leur définition et écrivez-les dans le tableau.

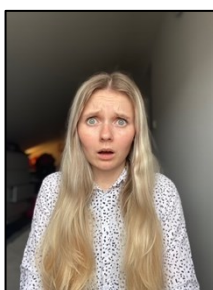
- 1) **Tu es complètement bourré!** Dans ce geste, vous tournez un poing fermé au bout de votre nez.
- 2) **Je suis déçu!** Dans ce geste, les épaules montent et descendent. Habituellement, le geste est accompagné d'un regard triste.
- 3) **Je ne te crois pas, je suis défiant!** Abaissez votre visage avec votre index et ouvrez votre œil.
- 4) **Tu es fou!** Dans ce geste, vous tournez votre index d'un côté à l'autre, en vous reposant sur votre tempe.
- 5) **Tu es mince!** Dans ce geste vous avez un poing fermé et un petit doigt dressé.

A	B	C	D	E

Éxercice 4 – Choisissez quel moyen de communication nonverbale (la mimique ou la gestique) est utilisé dans les photos.

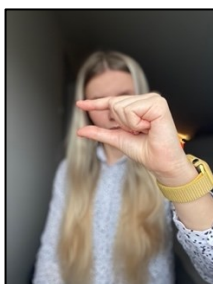
MIMIQUE GESTIQUE TOUS LES DEUX

MIMIQUE GESTIQUE TOUS LES DEUX

MIMIQUE GESTIQUE TOUS LES DEUX

MIMIQUE GESTIQUE TOUS LES DEUX

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo vytvoření návrhu doplnění učebnic francouzského jazyka společně s teoretický výkladem problematiky neverbální komunikace, která je ve výuce francouzského jazyka opomíjena. Záměrem nebylo vytvořit učebnice nové, ale pouze navrhnout, jakým způsobem by se daly rozšířit o neverbální komunikaci učebnice stávající. Z toho důvodu byly v práci popsány realizace nejtypičtějších gest vyskytujících se ve francouzském jazyce a v praktické části bylo obsaženo několik pracovních listů. Tyto listy se staly praktickým výstupem mých předchozích analýz a výkladů.

Práce byla rozdělena na dvě části. První část byla teoretická a dále se dělila do dalších šesti podkapitol: základní principy, verbální a neverbální komunikace, dělení neverbální komunikace, univerzália, semiuniverzální gesta a typická francouzská gesta. V první z nich byly uvedeny základní principy neverbální komunikace, v druhé pak, co to vlastně verbální a neverbální komunikace je a jaký je jejich vzájemný vztah, třetí podkapitola byla věnována popisu jednotlivých dělení neverbální komunikace, ve čtvrté kapitole byla uvedena dvě univerzální gesta známá napříč všemi jazyky, v páté pak ta gesta, která jsou také známá napříč jazyky, ale již s odlišným významem, a nakonec v šesté kapitole byla popsána nejtypičtější gesta specifická pro francouzský jazyk.

V praktické části byla z již existujících učebnic vybrána témata a části výkladu gramatiky, ke kterým by bylo vhodné přidat cvičení týkající se neverbální komunikace. Tato část byla rozdělena na šest menších podkapitol, přičemž každá z nich je zaměřena na jedno téma vhodné k doplnění z následujících tematických celků: pozdravy, čísla, jídlo, v restauraci, části těla, subjunctif a přídavná jména. Inspirací pro vytvoření pracovních listů bylo několik učebnic, z nichž jsem vybrala několik různých typů cvičení, které jsou běžné pro procvičování verbálních prostředků. Z těchto učebnic byly oskenovány stránky z vybraných a výše uvedených tematických celků a byly umístěny na začátek každého pracovního listu, tzv. *fiche*.

Na základě své vlastní zkušenosti s učebnicemi francouzského jazyka a na základě poznatků získaných během psaní bakalářské práce potvrzuji, že je v učebnicích francouzského jazyka neverbální komunikaci věnováno minimum prostoru. To bylo

impulsem pro vytvoření několika *fiches pédagogiques* s různými typy cvičení tak, aby si student nastudoval teorii aspektu neverbální komunikace a následně si ji procvičil.

Hlavním cílem mnou navrhovaného didaktického rozšíření bylo, aby znalost francouzského jazyka nebyla pouze verbální, ale i neverbální. Samozřejmě je nutné brát v potaz to, že studenti nejsou rodilými mluvčími a bude nějakou dobu trvat, než se pro ně neverbální komunikace cizího jazyka stane více automatickou, protože osvojení neverbálních prostředků je komplexnější otázkou a je časově i mentálně náročnější. V hodinách francouzského jazyka by tedy měli učitelé věnovat neverbální komunikaci specifickou pozornost, aby se neverbální komunikace v průběhu studia jazyka pomalu stávala samočinnou.

Během psaní práce jsem různá témata konzultovala s paní Marie France Sorlin, která žije v České republice již šest let. Společně s ní byla porovnávána francouzská i česká gesta, probírán byl i aspekt toho, jak vnímá ona, jako Francouzka, rozdíly mezi francouzskou a českou neverbální komunikací a rozdíly mezi komunikačními modely a schématy Čechů a Francouzů.

Jsem si vědoma, že v této práci není obsaženo vše, co s jejím tématem souvisí. Z důvodu omezení rozsahu a formy bakalářské práce nebylo možno rozvádět jednotlivé kapitoly a podkapitoly ještě více detailněji. Toto téma je rozpracované a moha bych v jeho rozšíření pokračovat v budoucí diplomové práci.

Seznam použitých informačních zdrojů

Monografie

BRUNO, Tiziana a Gregor ADAMCZYK. *Řeč těla: jak neverbálně působit na druhé a rozumět řeči těla*. Praha: Grada, 2005. Poradce pro praxi. ISBN 80-247-1313-6.

DEVITO, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace: 6. vydání*. Praha: Grada, 2008. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2018-0.

DOHALSKÁ, Marie. *Mluvím, mluvíš, mluvíme: kapitoly z moderní rétoriky*. 1. vyd. Praha: Horizont, 1985.

EKMAN, Paul. *Odhalené emoce: naučte se rozpoznávat výrazy tváře a pocity druhých*. Přeložil Eva NEVRLÁ. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2015. Pod povrchem. ISBN 978-80-87270-81-3.

GIL, Alberto a Hans SCHERER. *Physis und Fiktion: kommunikative Prozesse und ihr literarisches Abbild in El Jarama von Rafael Sánchez Ferlosio*. Kassel: Edition Reichenberger, 1984. ISBN 3923593147.

GRAND-CLÉMENT, Odile. *Savoir-vivre Français, aneb, Umět žít s Francouzi: co dělat? co říkat?* Plzeň: Fraus, 2000. Outils. ISBN 80-7238-098-2.

HARTLEY, Mary. *Řeč těla v praxi: teorie, cvičení a modelové situace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-844-9.

HAVENER, Thorsten. *Vím, co si myslíš: tajemství čtení myšlenek*. Bratislava: Timy, 2011. ISBN 978-80-89311-20-0.

CHETOCHINE, Gerorge. *La vérité sur les gestes*. Paris: Groupe Eyrolles, 2008. ISBN 978-2-212-53997-4.

KLEIN, Zdeněk. *Atlas sémantických gest*. Praha: HZ editio, 1998. ISBN 80-86009-21-1.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. Praha: Svoboda, 1988. Členská knihnice (Svoboda).

LEPILOVÁ, Květuše. *Řečová komunikace verbální a neverbální: pro tlumočnický a průvodce ve sféře podnikání a cestovního ruchu*. Vyd. 2. Ostrava: Ostravská univerzita, 2001. ISBN 80-7042-585-7.

MARTIN, Jean, Claude. *La bible de la communication non verbale*. Leduc.s Éditions 2015. ISBN: 979-10-285-0094-8.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2003. Manažer. ISBN 80-247-0650-4.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, ISBN 80-247-0738-1.

Učebnice

GIDON, Guy Capelle Noelle, *Reflets – Méthode français I*. HACHETE. ISBN: 9782011551160.

GRÉGOIRE, Maïa, Odile THIÉVENAZ, Elisabeth FRANCO a Alina KOSTUCKI. *Grammaire progressive du français*. 4e édition. Paris: CLE International, 2018. ISBN 978-209-038103-0.

MÉRIEUX, Régine a Yves LOISEAU. *Connexions: méthode de français*. Paris: Didier, 2004. ISBN 978-2-278-05411-4.

NOVÁKOVÁ, Sylva. *Le français entre nous 1*. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-867-7.

PRAVDOVÁ, Marie. *Francouzština pro začátečníky*. 2. vyd. Voznice: Leda, 1995. ISBN 80-85927-10-1.

REGO, Béatrice. *Vite et Bien, méthode rapide pour adultes*, 2e édition. Paris: CLE International, 2018. ISBN 978-209-038524-3.

Elektronické zdroje

BÉLORGEY, Pascal a Nathalie VAN LEATHER. *La méga boîte à outils du Manager leader* [online]. 2017 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.e-marketing.fr/Thematique/academie-1078/fiche-outils-10154/mega-boite-outils-Manager-leader-326163.htm>

BORDES, Pascal. *DU GESTE AU GESTÈME* [online]. 12 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/7112442.pdf>

BOUHSIRA, Jacques, Charlotte CONSTANTINO a Marie-Laure LÉANDRI. *Penser l'agir* [online]. Presses Universitaires de France, 2018. ISBN 9782130786979. Dostupné z: <https://www.cairn.info/penser-l-agir--9782130786979.htm>

DOSTÁLOVÁ, Kateřina. *To, v jaké pozici máte nohy během sezení odhaluje Vaše nejtajnější touhy, ale i charakterové rysy* [online]. 29.3.2017 [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <https://prosvet.cz/jake-pozici-mate-nohy-behem-sezeni-odhaluje-vase-nejtajnejsi-touhy-i-charakterove-rysy/2/>

PITERMANN, Michael. *Modélisation biomécanique du visage pour l'étude de la perception audiovisuelle de la parole* [online]. 2009, 19 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00413209/document>

PEASE, Allan a Barbara PEASE. *Maîtrisez et déchiffrez le langage corporel!! Le guide pratique de* [online]. 2019 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3ve4Pd5aEmw>

VÍCHOVÁ, Ilona. *Gesta, kterým rozumí kdekoliv na světě.* [online]. 2015 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/volny-cas/gesta-kterym-rozumi-kdekoliv-na-svete-pozor-na-ne/r~i:article:808001/>

Kolektiv autorů ERV. *Co znamenají stejná gesta v různých zemích* [online]. 2020 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.ervpojistovna.cz/cs/co-znamenaji-gesta-v-zahranici>

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Grafické vymezení komunikace, PEASE, Allan a Barbara. *Maîtrisez et déchiffrez le langage corporel!! Le guide pratique* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3ve4Pd5aEmw>.

Obr. č. 2: Fotografie postavy ve vzdálenosti nad 3, 6 metru.

Obr. č. 3: Fotografie postavy ve vzdálenosti nad 1,25 metru.

Obr. č. 4: Fotografie postavy nacházející se ve vlastním osobním prostoru.

Obr. č. 5: Fotografie postavy nacházející se v intimním prostoru.

Obr. č. 6: Schéma všech prostředků neverbální komunikace: JULIARSTUDIO. In: *Fotky foto* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: [https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek\(4-86511132\)](https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek(4-86511132)) /.

Obr. č. 7: Schéma postavy v pohybu. JULIARSTUDIO. In: *Fotky foto* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: [https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek\(4-86511132\)](https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek(4-86511132)) /.

Obr. č. 8: Schéma gestikulujících postav. JULIARSTUDIO. In: *Fotky foto* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: [https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek\(4-86511132\)](https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek(4-86511132)) /.

Obr. č. 9: Fotografie gesta „Comme ci comme ça“, DANTON, Cyril. In: Frenchpod101 [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.frenchpod101.com/blog/2019/08/16/french-body-gestures/>.

Obr. č. 10: Fotografie dalšího provedení gesta „Comme ci comme ça“.

Obr. č. 11: Fotografie gesta „Bon débarras“, *10 Gestes et expressions françaises: Bon débarras* [online]. [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=H4SO7ufrjWs>.

Obr. č. 12: Fotografie gesta „Je ne sais pas“.

Obr. č. 13: Fotografie dalšího provedení gesta „Je ne sais pas“, Chloe. Je ne sais pas [online]. [cit. 2022-02-29]. Dostupné z: <https://letreflesite.wordpress.com/2017/12/08/la-gestuelle-en-fle/>

Obr. č. 14: Schéma postoje postav. JULIARSTUDIO. In: *Fotky foto* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: [https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek\(4-86511132\)/](https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek(4-86511132)/).

Obr. č. 15: Obrázek rovin – latinsky popsané vztažné soustavy, FRYDRÝŠEK, Karel. *Biomechanika 1*. 1. vyd. Ostrava, Czech Republic, VSB – Technical University of Ostrava, Faculty of Mechanical Engineering, Department of Applied Mechanics, 2019. 461. s. ISBN 978-80-248-4263-9.

Obr. č. 16: Obrázek rovin – vztažné soustavy, BERNACIKOVÁ, Martina. *Roviny těla* [online]. In: [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <https://slidetodoc.com/kineziologie-semin-martina-bernacikov-kh-po-domluv-mailem/>.

Obr. č. 17: Fotografie překřížených rukou s významem nech mě být.

Obr. č. 18: Fotografie překřížených rukou s významem sebevědomosti a arogance.

Obr. č. 19: Fotografie překřížených rukou značící nezáměr či odpor.

Obr. č. 20: Fotografie dominantního postoje, [fotografie] BRUNO T. a ADAMCZYK G. *Řeč těla: jak neverbálně působit na druhé a rozumět řeči těla*. Praha: Grada, 2005. Poradce pro praxi. s. 32. ISBN 80-247-1313-6.

Obr. č. 21: Fotografie podřazeného postoje, [fotografie] BRUNO T. a ADAMCZYK G. *Řeč těla: jak neverbálně působit na druhé a rozumět řeči těla*. Praha: Grada, 2005. Poradce pro praxi. s. 33. ISBN 80-247-1313-6.

Obr. č. 22: Fotografie vyčkávací pozice vsedě, [fotografie] BRUNO T. a ADAMCZYK G. *Řeč těla: jak neverbálně působit na druhé a rozumět řeči těla*. Praha: Grada, 2005. Poradce pro praxi. s. 40. ISBN 80-247-1313-6.

Obr. č. 23: Fotografie požitkářské pozice vsedě, [fotografie] BRUNO T. a ADAMCZYK G. *Řeč těla: jak neverbálně působit na druhé a rozumět řeči těla*. Praha: Grada, 2005. Poradce pro praxi. s. 40. ISBN 80-247-1313-6.

Obr. č. 24: Fotografie naslouchavé pozice vsedě, [fotografie] BRUNO T. a ADAMCZYK G. *Řeč těla: jak neverbálně působit na druhé a rozumět řeči těla*. Praha: Grada, 2005. Poradce pro praxi. s. 41. ISBN 80-247-1313-6.

Obr. č. 25: Obrázek pozice nohou – kolena u sebe, chodidla od sebe, *Co o vás prozradí to, jak sedíte?* [online]. [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jenprozeny/volny-cas/co-o-vas-prozradi-to-jak-sedite.A170308_140000_jpz-volny-cas_jph1.

Obr. č. 26: Obrázek pozice nohou – kolena od sebe, chodidla u sebe, *Co o vás prozradí to, jak sedíte?* [online]. [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jenprozeny/volny-cas/co-o-vas-prozradi-to-jak-sedite.A170308_140000_jpz-volny-cas_jph1.

Obr. č. 27: Obrázek pozice nohou – kolena i kotníky u sebe, *Co o vás prozradí to, jak sedíte?* [online]. [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jenprozeny/volny-cas/co-o-vas-prozradi-to-jak-sedite.A170308_140000_jpz-volny-cas_jph1.

Obr. č. 28: Schéma vzdálenosti mezi lidmi. JULIARSTUDIO. In: *Fotky foto* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: [https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek\(4-86511132\)/](https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek(4-86511132)/).

Obr. č. 29: Schéma vymezení proxemických zón, le langage silincieux de la distance entre les individus, (E. Hall, 1966)

Obr. č. 30: Fotografie polibku, MICHÁLKOVÁ, Simona. *Průvodce etiketou líbání aneb Zdravice napříč kulturami* [online]. [cit. 2022-06-28]. Dostupné z: <https://www.invia.cz/blog/pruvodce-etiketou-libani-aneb-zdravice-napric-kulturami/>.

Obr. č. 31: Fotografie polibku se zachycením ramene druhé osoby, PRESS, Sipa. *Faire la Bise Etiquette* [online]. [cit. 2022-05-28]. Dostupné z: <https://etiquipedia.blogspot.com/2019/09/faire-la-bise-etiquette.html>

Obr. č. 32: Schéma dotyků dvou postav. JULIARSTUDIO. In: *Fotky foto* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: [https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek\(4-86511132\)/](https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek(4-86511132)/)

Obr. č. 33: Fotografie dotuku osob v intimní zóně. STANLEY, Caroline. True love. In: *Refinery29* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.refinery29.com/en-us/the-lovers-photo-series?epik=dj0yJnU9Zzc2Yk8tZfZJOEROa2w1OEdMbkxHdkRIMEgtVIU5RIImcD0wJm49aFVvYloyMm9ReW0wVVFwUWU1b0ZJQSZ0PUFBQUFBR0phbnBR#slide-1>.

Obr. č. 34: Fotografie dotyku osob v osobní zóně screenshot z: Louis de Funès - Le grand restaurant. *Youtube* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=lrQdxQPPApo>.

Obr. č. 35: Fotografie podání ruky v sociální zóně, HALF, Robert. In: *RobertHalf* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.roberthalf.fr/blog/comment-serrer-main>

Obr. č. 36: Schéma pohledu, CHERSTVA. Postava. In: *Myloviev* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://myloviev.cz/fototapeta-lide-maji-ruzne-postaveni-postojova-postava-vektorove-ilustrace-c-58FD9DD>.

Obr. č. 37: Obrázek směrů pohledů očí, HAVENER, T. *Vím, co si myslíš: tajemství čtení myšlenek*. Bratislava: Timy partners, 2011, s 45. ISBN 978-80-89311-20-0.

Obr. č. 38: Schéma mimiky postav, JULIARSTUDIO. In: *Fotky foto* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: [https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek\(4-86511132\)/](https://fotky-foto.cz/fotobanka/sada-50-panacek(4-86511132)/)

Obr. č. 39: Obrázek tří oblastí obličeje, KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. Praha: Svoboda, s.40

Obr. č. 40: Obrázek částí obličeje, KŘIVOHLAVÝ J. *Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace*. Praha: Svoboda, s. 41

Obr. č. 41: Obrázek prototypů mimik základních lidských emocí, BUBLEX, Nolan. In: *CDRIN* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: <https://www.cdrin.com/blog/assistant-virtuel-emotions-base-animation-3d>.

Obr. č. 42: Typy a podtypy emocí, BÉLORGEY, Pascal a Nathalie VAN LEATHER. *La méga boîte à outils du Manager leader* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.e-marketing.fr/Thematique/academie-1078/fiche-outils-10154/mega-boite-outils-Manager-leader-326163.htm>

Obr. č. 43: Fotografie údivu.

Obr. č. 44: Fotografie gesta „Stůj“.

Obr. č. 45: Fotografie semiuniverzálního gesta vynikající, nula.

Obr. č. 46: Fotografie další podoby semiuniverzálního gesta vynikající.

- Obr. č. 47: Fotografie semiuniverzálního gesta véčko.
- Obr. č. 48: Fotografie semiuniverzálního gesta překřížené prsty.
- Obr. č. 49: Fotografie semiuniverzálního gesta zaťatá pěst.
- Obr. č. 50: Fotografie semiuniverzálního gesta pojd' sem.
- Obr. č. 51: Fotografie semiuniverzálního gesta paroháč.
- Obr. č. 52: Fotografie semiuniverzálního gesta ruka v kapse.
- Obr. č. 53: Fotografie gesta „Mon œil“.
- Obr. č. 54: Fotografie gesta „Prendre la fuite“.
- Obr. č. 55: Fotografie gesta „Penser“, Marion. Les gestes des Français [online]. [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cr1Bm0wPkVM&t=369s>.
- Obr. č. 56: Fotografie gesta „Être fou“, Marion. Les gestes des Français [online]. [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cr1Bm0wPkVM&t=369s>.
- Obr. č. 57: Fotografie gesta „Être complètement fou“.
- Obr. č. 58: Fotografie gesta „Je ne sais pas“, Marion. Les gestes des Français [online]. [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cr1Bm0wPkVM&t=369s>.
- Obr. č. 59: Fotografie gesta „C'est pas grave“.
- Obr. č. 60: Fotografie gesta „Être déçu“.
- Obr. č. 61: Fotografie gesta „Les doigts croisés“.
- Obr. č. 62: Fotografie gesta „Être mince“.
- Obr. č. 63: Fotografie gesta „Avoir un coup dans le nez“.
- Obr. č. 64: Fotografie gesta „Quelle barbe“, *10 Gestes et expressions françaises: Bon débarras* [online]. [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=H4SO7ufrjWs>
- Obr. č. 65: Fotografie gesta „En avoir ras le bol“, DANTON, Cyril. In: *Frenchpod101* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.frenchpod101.com/blog/2019/08/16/french-body-gestures/>

Obr. č. 66: Fotografie gesta „Oh là là!“.

Obr. č. 67: Fotografie gesta „Faire un bras d'honneur“, DANTON, Cyril. In: *Frenchpod101* [online]. [cit.2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.frenchpod101.com/blog/2019/08/16/french-body-gestures/>

Obr. č. 68: Obrázek gesta „Tu vas voir ta gueule“, SIRÉ, Cédric. In: *Canalblog* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: <http://versionfle.canalblog.com/archives/2014/04/14/29658668.html>

Obr. č. 69: Fotografie gesta „Avoir les boules“.

Obr. č. 70: Obrázek gesta „L'avoir le baba“, SIRÉ, Cédric. In: *Canalblog* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: <http://versionfle.canalblog.com/archives/2014/04/14/29658668.html>

Obr. č. 71: Obrázek gesta „Avoir du nez“.

Obr. č. 72: Obrázek gesta „Avoir la pétoche“, SIRÉ, Cédric. In: *Canalblog* [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: <http://versionfle.canalblog.com/archives/2014/04/14/29658668.html>

Zdroje obrázků z praktické části

MICHÁLKOVÁ, Simona. Průvodce etiketou líbání aneb Zdravice napříč kulturami. In: *Invia.cz* [online]. 2019 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.invia.cz/blog/pruvodce-etiketou-libani-aneb-zdravice-napric-kulturami/>

Pohovor: oční kontakt a podání ruky. In: Superkariera [online]. 2018 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.superkariera.cz/poradna/prijimaci-rizeni/pohovor-ocni-kontakt-a-podani-ruky.html>

La population mondiale est plus triste et en colère que jamais observé auparavant. In: *Daily week show* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://dailygeekshow.com/population-plus-triste/>

REHBEIN, Tobias. In: *Pixabay* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://pixabay.com/cs/photos/ulice-lidé-město-chůze-silnice-4979892/>

PROFIMEDIA. Pojd' na mou hrud'. Jak se líbat bez společenského faux pas. In: *Idnes.cz* [online]. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/moda/libani-na-pozdrav.A130108_114201_styl_sck

